अभिधान चिन्तामणि ।

हेमचन्द्र नाम

ऋ॥

२६ पत्राणि

॥श्रीगणेशायनमः॥मर्त्यः पंचजनो मर्त्यकः पुरुषः पूरुषो नरः। मनुष्यो मानुषो ना विट् मनुजो मा
नवः पुमान् १ बालपाकः शिशुर्डिंभः पोतः शावः स्तनंधयः पृथुकार्भौ स्तानन्धयाः क्षीरकंठः कुमारक
४ २ शिशुत्वं शैशवं बाल्यं वयस्थस्तरुणो युवा तारुण्यं यौवनं वृद्धः प्रवयाः स्थविरो जरन् ३ जरी जी
र्णो यातयामो जीनो थ विस्रसा जरा॥ वार्द्धकं स्याद् विंज्यायान् वर्षीयान् दशमीत्यपि ४ विद्वान् सुधीः
कविर्विचक्षणो लब्धवर्णो ज्ञः प्राप्तरूप कृती कृष्टिरभिरूपधीराः मेधावि कोविद विशारद सूरि दोष
ज्ञाः प्राज्ञ पंडित मनीषि बुध प्रबुद्धाः ५ व्यक्तो विपश्चित्संख्यावान् सन् प्रवीणो नुशिक्षितः। निष्णातो नि
पुणो दक्षः कर्महस्तमुखाः कृतात् ६ कुशलश्चतुरोऽभिज्ञ विज्ञ वैज्ञानिकाः पटुः छेको विदग्धे प्रौढस्तु
प्रगल्भः प्रतिभान्वितः ७ कुशाग्रीयमतिः सूक्ष्मदर्शिति स्कालधी शुनः। प्रसु सन्नमतिर्द्राघः पश्येद्दी
र्घदर्शिसो ८ हृदयालुः सहृदयश्चिद्रूपो प्यसंस्कृते व्युत्पन्नप्रहत क्षुण्णाश्चेतर्वीरोऽस्तशास्त्रवित्
९ वाग्मीशोभाकृत्तो वाग्मी वाचोयुक्तिपटुः प्रवाक् सुमुखो वावदूकोथ वदो वक्राव दावद १० स्यात्कुल्या

कस्तु वाचालो वाचाटो वहुगर्ह्यवाक्सद्दहोनुत्तरेद्वीकदद्देस्मादयाधरः हीनवादिन्येडमूकानेड
॥२॥ मूकौ लवाकस्नुतो रवणाः शब्दनस्तुल्यौ कुवादकुचरौ समौ १२ लोहलो स्फुटवाग्मूको वागसौम्यस्वरो
ःस्वरः वेदिता विदुरो विंदुर्वेदाहस्त्वभिवादकः १३ आशंसुराशंसितरि कटुरस्तत्रि कुत्सितः निराक
रिष्णुः क्षिप्नुः स्याद्विकासी तु विकस्वरः दुर्मुखे मुखरावद्धमुखौ शक्लः प्रियंवदः दानशीलः सवदान्यो
वदन्यावप्यथो बालिशः मूढो मंदो यथाजातो बालो मातमुखो जडः मूर्खो मेधो विवरणि ज्ञावेधेयो मातशा
सितः १६ देवानांप्रियजाल्मौ च दीर्घसूत्रश्चिरक्रियः मंदः क्रियासु कुंठः स्यात्क्रियावान्कर्मसूद्युत्तो १७
कर्मक्षमोलंकर्मीणाः कर्मशूरस्तु कर्मठः कर्मशीलः कर्मश्रायः शूलिकस्तीक्ष्णकर्मकृत् १८ सिंहसं
हननः स्वंगस्वतंत्रो निरवग्रहः यथाकामी स्वरुचिः स्वच्छंदः स्वैरपावृतः १९ यदृच्छा स्वैरता स्वेच्छा
नाथवानिघ्नगृह्यकौ तंत्रायत्तवशाधीनछंदवंतः परासरे २० लक्ष्मीवान्लक्ष्मणश्रीलः इभ्यआ ॥१॥
ढ्योधनीश्वरः ऋद्धे विभूति ४ संपत्तिर्लक्ष्मीः श्रीऋद्धिसंपदः दरिद्रो दुर्विधो दुःस्थो दुर्गतो निःस्वकीकटौ

श्च किंचनोधिपस्वीश्वरोनेतापतिरवरोधिभूः २२ पतींद्रस्वामिनाथार्याः प्रभुर्भर्त्तेश्वरो विभुः ईशितेनो
नायकश्च नियोज्यः परिचारक २३ रिंगरः किंकरोभृत्यश्चेटोगोप्यः पराचितः दासः प्रेष्यः परिस्कंदो भुजिष्य
परिकर्मिणो २४ पराण्नः परपिंडादः परजातः परैधितः भृतकभृतिभुग्वैतनिकः कर्मकरोपि च २५ सनि
र्भृतिः कर्मकारोभृतिः स्यान्निष्क्रयः पणः कर्मण्यावेतनं मूल्ये निर्वेशो भरणो विधा २६ भर्मण्या भर्म भस्त्रा
चर्मो गोस्त्र गणिकाभृतिः खलपूः स्याद्बहुकरो भारवाहस्तु भारिक २७ वार्त्तावहे वैवधिको भारविवधवी
वधीका च शक्यं तदालंबी भारयष्टि र्विहंगिका २८ शूरश्चारभटो वीरो विक्रांतश्चाथ कातरः दरितश्च
कितो भीतो भीरुभीरुक भीलुकाः २९ विहस्तव्याकुलौ व्यग्रे कांदिशीको भयद्रुतेउत्सिंजल समुत्सिंजपिं
जलो भृशमाकुले महेच्छेत् दृटोदारोदात्तोदीर्णमहाशयाः महामनीमहात्मा च कृपणस्तु मितंपच
ः३१ कीनाशतद्धनक्षुद्रकदर्य दृढमुष्टयः किंपचानो दयालुस्तु कृपालुः करुणापरः सूरतोथदयाशूकः
कारुणापंकरुणाघृणा कृपानुकंपानुक्रोशो हिंस्रे शरारुघातुको ३३ व्यापादनं विशरणं प्रमयः प्रमाप

णां निर्ग्रंथनं प्रमथनं कदनं निवर्हणाम निस्तर्हणं विशसनं संज्ञपनं परासनं प्रोज्झासनं प्रशमनं प्रति
॥२॥ घातनं वधः ३४ प्रवासनोद्वासनघातनिर्वासनानि सेरास्त्रि निशुंभहिंसाः निर्वापणालंभनिसूदना
नितिर्यातनोन्मंथसमापनानि ३५ अपासनं वर्जनमारपिंजानि क्षारणाक्राथविशारणानि स्युः क
र्तनेकल्पनवर्द्धनेच छेदस्त्वघातोघत आततायी ३६ शशीर्षच्छेदिकः शीर्षच्छेद्यो वध्यमर्हति प्र
मीत उपसंपन्नः परेतप्रेतसंस्थिताः ३७ नोमालेख्यपशः शेषो व्यापन्नोपगतौमृतः परासुस्तुरहेहा
नं तदूर्ध्वमौर्ध्वदेहिकं मृतस्नानमपस्नानं निवापः पितृतर्पणं चितिचित्याचितास्तुल्याः ऊर्गुक्तम्प्रा
लोजसः ३८ ऋजिर्होसरलोदाक्षिण्य शठस्तु निकृतोऽनृजुः क्रूरे नृशंसनिस्त्रिंशपापाधूर्तस्तु वंचक
:४० व्यंसकः कुहकोदांभिको मायी जालिको मायातुसठता शाठ्यं कुसृतिर्निकृतिश्च सा ४१ कप
टं कैतवं दंभः कूटं छद्मोपधिश्छलम् व्यपदेशोमिषं लक्षं निभं व्याजोऽथ कुहकुहिः कुहनादंभचर्याचवंच
नं तु प्रतारणाम् व्यलीकमतिसंधानं साधौ सभ्यार्यसज्जना ४३ दोषैकदृक् पुरोभागी करौंत्रिपक्तदुर्ज ॥२॥

नः पिशुनः सूचको नीचो द्विजिह्वो मत्सरी खलः ४४ व्यसनार्त्तस्तूपरक्तश्चारक्तप्रतिरोधकः दस्युः पाट
च्चरः स्तेनस्तस्करः पारिपंथिक ४५ परिमोषिपरास्कंदैकागारिकमलिम्लुचाः यः पश्यतो हरेदर्थं स चौर
ःपश्यतोहरः ४६ चौर्यं तु चौरिकास्तेयं लोप्त्रं लपहृतं धनमप्यड्डु विष्णो हैव परोध्यालस्यः शीतकोलस ४७
मंदस्तुंदपरिमृजोनुष्णोदक्षस्तु पेशलः पटूष्णोष्णाकस्त्थान चतुरश्चायतसारः ४८ आसक्तः प्रव
णः प्रह्वः प्रसितश्च परायणः दातोदारः स्थूललक्षदानशौंडो बहुप्रदे दानमुत्सर्जनं त्यागः प्रदेशनवि
सर्जने विहापितं वितरणं स्पर्शनं प्रतिपादनम् ५० विश्राणनं निर्वपणमपवर्जनमंहतिः अर्थव्ययज्ञः
सुकलो याचकस्तु वनीपकः ५१ मार्गणोर्थी याचनकस्तर्कुकोर्थार्थनेषणा अर्दना प्रणायो याञ्चा याचना
ध्यभिषणास्तनिः ५२ अक्षतिष्णुस्सहतितालेक्षरिष्णुस्तु मंदनः भविष्णुर्भविता भूष्णुः समौ वर्त्तिष्णुवर्त्तनौ ५३
विसृत्वरो विसृमरः प्रसारी च विसारिणि लज्जाशीलो पत्रपिष्णुः सहिष्णुः क्षमिता क्षमी ५४ तितिक्षुः सहनः क्ष
न्ता तितिक्षा सहनं क्षमा ईर्ष्यालुः कुहनोक्षांतिरीर्ष्या क्रोधी तु रोषणः अमर्षणः क्रोधनश्च चंडस्त्वसंतकोपनः

वुभुक्षितःस्यात्क्षुधितोजिघत्सुरशनायितः ५६ वुभुक्षायामशनायाजिघित्सारोचकोरुचिः पिपासुस्तृषि
॥३॥ तस्तृष्णाकतृषाणातर्षोपलासिका ५७ पिपासातृट्तृषोदन्याधीतिःपानेथशोषणामस्रसाहानंभक्तकस्त
घस्मरोमरकाशितः ५८ भक्तमन्नंकूरमंधोभिस्सादीधिविरोदनः असनंजीवनकंचपाजोवाजःप्रसाद
3 नम् ५९ भिस्सटादग्धिकासर्वरसाग्रेमंडमस्त्रतुदधिजेमस्तुभक्तोस्यनिश्रावाचाममासरा ६० आणावि
लेपीतरलायवागूरुष्णिकापिचसूपःस्यात्स्महितंस्तेहोव्यंजनंतुघृतादिके ६१ तुल्यौतिलान्नेकृसरत्रिस
रावथपिष्टकःपूपोऽपूपःपूलिकातुपोलिकापोलिपूपिकाःपूपल्यपूःथेघसकेसुरभक्ष्याभोषपौलयःनि
ष्ठान्नंतुतेमनंस्यात्करंभोदधिसक्तवः ६३ घृतपूरोघृतवरःपिष्टपूरश्चघार्तिकःचमसीपिष्टवर्तिःस्यात्कट
कस्तवसेकिमः ६४ भक्ष्यायवाःपुनर्हानाधानाचूर्णंतुसक्तवः पृथुकश्चिपिटस्तुल्यौलाजाःस्युःपुनरक्षताः
गोधूमचूर्णंसमितायवक्षोदस्तुचिक्कसः गुडइक्षुरसक्वाथःशर्करातुसितोपला ६६ सिताचमधुधूलिस्तु ॥३॥
खंडस्तद्विकृतीपुनः मत्स्यंडीफाणितंचापिरसालायांतुमार्जिता शिखरिणीपथ्यपर्पटोरसोदुग्धंतुसोमज

म् गोरसः क्षीरम् धस्यं स्तन्यं पुंसवनं पयः ६८ पयस्यं घृतदध्यादि पेयूषोऽभिनवं पयः उभे क्षीरस्य विक
ती किलाटी कूर्चिका पि च ६९ पायसं परमान्नं च हैरेयी क्षीरजं दधि गोरस श्व दृघन द्रप्सं पत्रलमिसपि
७० घृतं हविष्यमाज्यं च हविराघारसर्पिषी ह्योगोदोहोद्भवं हैयंगवीनं शरजं पुनः दधिसारं तक्रसारं
नवनीतं नवोद्धृतं दण्डाहतं कालशेयं घोलारिष्टानि गोरसः ७२ सायं न मथा द्वौ वृ उदश्वित् श्वेतं समोद
कम् तक्रं पुनः पादजलं माथितं वारिवर्जितम् ७३ सार्पिष्कं दाधिकं सर्पिर्दधिभ्यां संस्कृतं क्रमात् लवणोद
काम्भोदकलावणिकमुदश्विति ७४ उदश्वितमो दश्वि कैल वणोस्यात्तुलाः वणो पेठरो दध्ये उषासिदेम
प स्तेनु सुसंस्कृतम् ७५ पक्केराद्धं च सिद्धं च भक्ष्यं पक्व विनां तु नामस्थानि सिषं भटित्रं स्यादुत्तिभ कं च त
त ७६ मूलं म्लाकृतं मांसं निःक्वाथो रसकः समौ प्रणीतमुपसंपन्नं स्निग्धे मसृणचिक्कणे पिच्छिले
तु विजिविलं विज्जलं विजिलं च तत् भावितं तु वासितं स्यात्तुल्ये संमृष्टशोधिते ७८ कोचिकं कांजिकं धान्या
म्लारनाले तुषोदकं कुल्माषाभिषुतावंति सोमम्धुक्कानि कुंजलम् चुक्रं धातुघ्नमुन्नाहं रसोघ्नं कुंडगोल

केमहारसंस्तुवीराम्लंसौवीरंम्लसरागंपुन ८० तैलंस्नेहोभ्यंजनंचवेषवारउपस्करः स्यात्तिंतिडीकंतुचु
॥८॥ क्रंवृक्षाम्लंचाम्लवेतसे ८१ हरिद्राकांचनीपीतानिशाख्यावरवर्णिनी क्षवःक्षुताभिजननोराजिकारा
जसर्षपः असुरीकृष्णिकाचासौकुस्तुंबुरुतुधान्यकंधन्याधन्याकंधान्याकंमरिचंकृष्णमूषणं ८२।
कोल्लकंवेल्लजंधार्मपत्तनंयवनप्रियं शुंठीमहौषधंविश्वानागरंविश्वभेषजम् वैदेहीपिप्पलीकृष्णो
पकुल्यामागधीकिरातनम्रलंग्रंथिकंसर्वग्रंथिकंचटकाशिरः त्रिकटुत्र्यूषणंव्योषमजाजीजीरकःक
णासहस्रवेधिवाह्लीकंजतुकंहिंगुरामठं ८३ न्यादःस्वदनंखादनमशनंनिघसोवल्भनमभ्यवहारःज
ग्धिर्जक्षणाभक्षणालेहाप्रत्यवसानंघसिराहार ८४ स्नानाऽवष्वाणाविष्वाणाभोजनंजेमनादनेचर्वणंदं
शनंदंतैर्जिह्वास्वादस्तुलेहनम् ८५ कल्यवर्तःप्रातराशःसजग्धिःसहभोजनम् ग्रासोगुडेरकःपिंडोग
डोलःकवकोगुडःगंडोलःकवलस्तुमेलाश्रांतसुहिताशिताःतृप्तिःसौहित्यसमाघ्राणामयमुक्तसमुत्थिते ॥८॥
८६ फेलापिंडोलिःफेलीचस्वोदरपूरकेपुनःकुक्षिंभरिरात्मंभरिरुदरंभरिरप्यथआद्यूनःस्यादौदरिको

विजिगीषाविवर्जिते उदरपिशाचः सर्वान्नीनः सर्वान्नभक्षकः २३ शाष्कुलः पिशिताशपुन्महिषाशुस
न्माद संयुतः २४ गृध्नुस्तु गर्द्धनस्तृष्णाक् लिप्सुर्लुब्धोऽभिलाषुकः लोलुपो लोलुभो लोभस्तृष्णा लिप्साव
शः स्पृहा कांक्षाशंसा गर्द्धो वाञ्छेहा तृड् मनोरथा २५ कामोऽभिलाषोऽभिध्या तु परस्वेहा दुहलः पुनः अ
विनीतो विनीतस्तु निभृतः प्रश्रितोऽपि च विधेयो विनयस्थः स्यादाश्रवो वचने स्थितः ८ वश्यः प्रणेयो धृ
ष्टस्तु वियातो धृष्णो धृष्णुजो २६ वीतापन्नो विलक्षो यो धृष्टे शालीनशारदौ शुभंयुः शुभसंयुक्तः स्या
द् हंयुरहंकृतः २७ कामुकः कमिता कम्रोऽनुकः कामयिताभिकः कामनः कमरोऽभीकः पंचभद्रस्तु
विप्लुतः व्यसनी हर्षमाणस्तु प्रमना हृष्टमानसः विकुर्वाणो विचेतास्तु दुरेंतर्वै परोमनाः मत्ते शौण्टो
त्कटक्षीवा उत्कस्तूत्सुक उन्मनाः उत्कण्ठितोऽभिशस्तस्तु वाच्यहारितदूषिताः १०० गुरोः ज्ञातीति लाहि
तलक्षणः कृतलक्षणः निर्लक्षणस्तु पांसुरपृष्ठः संकसुकोऽस्थिरे १ तूष्णींशीलस्तु तूष्णीको विवशो
निष्ठुरुष्ठधीवद्धो निगडितो नद्धः कीलितो यन्त्रितः सितः २ संदानितः संयतश्च स्यादुद्दानं तु वं धनमम

नोहतःप्रतिहतःप्रतिबद्धोहतश्चसःप्रतिक्षिप्तोधिक्षिप्तोविकृष्टनिष्कासितौसमौआत्तगंधेऽभिभूतो
॥५॥ ऽपध्वस्तेन्यक्कृतधिक्कृतौ ४ निकृतस्तुविप्रकृतोन्यक्कारस्तुतिरस्क्रियापरिभावोविप्रकारःपराण्यर्थभि
तोभव ५ अस्मसाकारेणनिकारश्चविप्रलब्धस्तुवंचितःस्वप्नक्शयालुर्निद्रालुर्घूर्णितेप्रचलायितः ६ नि
5 द्राणःशयितःसुप्तोजागरूकस्तुजागरीजागर्यास्याज्जागरणंजागरोपिचविष्वगंचतिविष्वद्र्यङ्
देवद्र्यङ्देवमंचतिसहांचतितुसध्र्यङ्स्यात्तिर्यङ्पुनस्तिरोंचति ८ संशयालुःसंशयिताग्रहयालुर्गृही
तरिपतयालुःपातुकःस्यात्समौरोचिष्णुरोचनौ ९ दक्षिणार्हस्तुदाक्षिण्योदक्षिणीयोथदंडितःदापि
तःसाधितोर्थस्तुप्रतीष्टःपूजितोर्हितः १० नमस्यितोनमसितापचितावंचितोर्चितःपूजार्हणासप
र्यार्चाउपहारबलीसमौविकृतोविकलःस्थूलःपीवापीनश्चपीवरःचक्षुष्यःसुभगोद्वेष्योक्षिगतोथो
तलोंवली १२ निर्दिग्धोमांसलश्चोपचितोथदुर्बलःकृशःक्षामःक्षीणस्तनुश्छातस्तलिनामांसपेलवा
१३ पिचंडिलोबृहत्कुक्षिस्तुंदितुंदिकतुंदिलाःउदर्युदरिलेविख्रविखुविग्राश्चनासिकेनतनासिकेवत्ना ॥५॥

ठोवटीठोवभ्रठोपि च खरणास्तु खरणासो नः स्नुकूः स्नुकनासिकः १५ खुरणाः स्यात्खुरणासउन्नसस्तूग्र
नासिकः पंगुः श्रोणः खलति स्तु खल्वाटः खंद्र लुप्तिकः शिपिविष्टो वभ्रुर्यथकाणः कननराकदकूप श्चि
रल्पतनौ कुब्जो गडुलेः कुकरे कुणिः १६ निखर्वः खर्वः खर्वः शा खर्वश्च वामनः अकर्णा एडो वधिरो दुश्च
र्माणुह्निग्नकः वंडश्च शिपिविष्टश्च खोडखो डोतु खंजके विकलांगस्तुपोगंडऊर्द्ध ऊर्द्धजानुकः १९ ऊर्द्ध
ज्ञश्चाप्यथप्रज्ञु प्रज्ञो विरलजानुके संज्ञु संज्ञौ युतजानौ वलिलो वलिभः समौ २० उदग्रदन्त दंतुरः स्या
स्त्रलेवांडस्तु मुष्करः अंधोगता चक्षुस्तपउन्मुखोधोमुखस्तु वाङ्ः मुंडस्तु मुंडितः केशी केशवः केशिको
पि च वलिरः केकरो वद्धनाभौ तुंडिभो २२ आमयाव्यपटुर्गतगानो ग्लानस्तु विक्लतश्चातुरः व्याधितोम्यमि
तोभ्यांतो दर्दुरोगी तु दर्दुरणः २३ पामनः कच्छुरस्तुल्यो सातिसारोतिसारकी वातकी वातरोगी स्याच्छ्लेष्मलः
श्लेष्मणः कफी २४ क्लिन्ननेत्रे चिल्लचुल्लौ पिल्लाप्याशोयुगर्शसः मूर्छितमूर्छमूर्छालो सिध्मलस्तु कि
लासिनिपित्तेमायुः कफः श्लेष्मावलाशाः स्निहमृः स्वटः रोगाह्रजाहगातंकोमनाघे व्याधिरपाटवम् २६ आ

॥६॥ 6 मस्त्र्यामयश्चाकल्यमुपतापोगदः समाः क्षयः शोषो राजयक्ष्मा थक्षुत्क्षुतं क्षवः कासस्तु क्षवथुः पामा खसः
कच्छूर्विचर्चिका कंडूः कंडूयनं खर्जूः कंडूया च क्षतं व्रणः २८ अरुः स्त्रीमर्म्मतराणां तु व्रणरूढव्रणापदं किणः श्ली
पदं पादवल्मीकः पादस्फोटो विपादिका २९ स्फोटकः पिटको गंडुः पृष्ठग्रंथिस्तु गडुः श्वित्रं स्यात्संशुकुष्ठं
केशघ्नं लिंद्रलुप्तकं सिध्मं किलासे त्वक्पुष्पं सिध्मं कोठस्तु मंडलं मसूरगंडो गंडमालो रोहिणी तु गलांकु
रः ३१ हिक्का हेक्का च हृल्लासः प्रतिश्यायस्तु पीनसः शोथस्तु श्वयथुः शोफ दुर्न्नामार्शो गुदांकुरः छर्दिः प्र
छर्दिका छर्दिर्वमथुर्वमनं वमिः गुल्मः स्यादुदराग्रंथिरुदावर्त्तो गुदग्रहः गतिर्नाडीव्रणो वर्द्धिः कुरंडश्चां
डवर्द्धने अश्मरी स्यान्मूत्रकृच्छ्रं प्रमेहो बहुमूत्रता ३४ आनाहस्तु विबंधः स्याद्ग्रहणी रुक्प्रवाहिका
व्याधिप्रभेदा विद्रधिर्भगंदरज्वरादयः ३५ दोषज्ञस्तु भिषग्वैद्य आयुर्वेदी चिकित्सकः रोगहार्यगदंकारो
भिषजं तत्र मौषधं भैषज्यमगदो जायुर्श्चिकित्सा रुक्प्रतिक्रिया उपचर्यौषधश्चारोच लंघनं लपतर्पणाम् ॥६॥
३७ जांगुलिको विषभिषक् स्यात्स्वास्थ्ये वार्त्तमनामयं सह्यारोग्यपटू ल्लाघवार्त्तकल्पास्तु नीरुजि कुसत्साधि

मवान्वेषी पार्श्विकः संधिजीवकः सत्कृत्यालंकृतां कन्यां यो ददाति स ककुदः ४३ चपलश्चिकुरो नीलीरा
गस्तु स्थिरसौहृदः ४ ततो हरिद्रारागोन्यः ४ सांदृष्टिकस्तत्क्षमे मुरः ४ उपाध्यभ्यागारिको तु कुटुंबव्यापृतेन
रि जैवातृकस्तु दीर्घायुस्त्रासदायी तु शंकुरः अभिपन्नः ४ शरणार्थी कारणिकः ४ परीक्षकः ४ समर्द्धुकस्तु
वरदो व्रातीनाः संघजीविनः सभ्याः सदस्याः पार्षद्याः ४ सभास्तारः सभासदः ४५ सामाजिकाः सभा संस
त्समाजः परिषत्सदः ४ पर्षत्समज्या गोष्ठ्यास्था आस्थानं समितिर्घटा सांवत्सरो ज्यौतिषिको मौहूर्तिको नि
मित्तवित् दैवज्ञगणकादेशि ज्ञानिकार्तांतिका अपि ४६ विप्रश्निके क्षणिकौ च से होतिकस्तु तांत्रिकः ४
लेखकेक्षरपूर्वाः स्युश्चणजीवकचुंचवः ४७ वार्णिको लिपिकरश्चाक्षरन्यासे लिपिर्लिविः ४ मषिधानं म
षिकूपी मलिनांबु मषी मसी ४८ कुलिकस्तु कुलश्रेष्ठी सभिको द्यूतकारकः कितवो द्यूतकृद्धूर्तोऽक्षधूर्त
श्चाक्षदेविनि ४९ दुरोदरं कैतवं च द्यूतमक्षवती पणः पाशकः प्रासकोक्षश्च देवनस्तत्सारो ग्लहः ४ अ
ष्टापदः शारिफलं शाराः शारिश्च खेलनी परिणायस्तु शारीणां नयनं स्यात्समंततः ५१ समाह्वयः प्राणि

॥७॥ घृतंव्यालग्राहीह्याहितुंडिकः स्यान्मनोजवसस्तात तुल्यः श्रात्मातुदैशाकः सुकृती पुण्यवान्धन्यो मित्रयुर्मित्र
वत्सलः क्षेमंकरोरिष्टताति शिवतातिः शिवंकरः ५३ श्रद्धालुरास्तिकः श्राद्धो नास्तिकस्तद्विपर्यये वैरंगिको
विरागार्हो वीतदंभस्त्वकल्कनः प्रणाय्योसंमतोन्वेष्यानुपद्यसम ५४ ह्रमः शाक्तः प्रभूष्णु भूतात्तिस्त्वा विष्टि
ष्ठिलः शाष्यः ५५ संवाहकोंगमर्द्दः स्याल्लषवीजस्त्वनिष्कलः आसीन उपविष्टः स्यादूर्ध्वं ऊर्ध्वं दमः स्थितः
५६ अध्वनीनोध्वगोध्वन्यः पांथः पथिकदेशिकौ प्रवासीत द्रुतो हारिः पाथेयं शंबलेसमे ५७ जंघालोऽतिज
वोजंघाकरिकोजांघिको जवी जवनस्त्वरितिवेगेरयोरंहस्तरः स्यद४ ५८ जवोजावः प्रसरश्चमेदगामी
तु मंथरः ४ कामंगाम्यनुकामीनोत्यतीनोत्संततगामिनि ५९ सहायोभिचरोनोश्च जीविगामि चरः प्रवाः स
वकोथसेवाभक्तिः परिचर्याप्रसादना ६० शुश्रूषाराधनोपास्तिवरिवस्यापरीष्टयः उपचारः पदातिस्तु पत्ति ॥७॥
:पद्गः पदातिकश्च पादातिकः पादचारीपदाजिपदिकावपि सरः पुरोग्रतोग्रेभ्यपुरस्तोगमगामिगा ६१ प्र
बोधाविशाकागंतुः प्राघुणोभ्यागतोतिथिः प्राघूर्णिकेथावेशिकमातिथ्यं चातिथेयेपि ६२ सूर्योढस्तुसमे

प्राघ्नोयः सर्ये स्वांगतेतिथि ४ पाद्यार्थं पाद्यमर्घार्थमर्घ्यं वार्यथ गौरवम् ६४ अभ्युत्थानं व्ययकस्तकस्पा
न्मर्मस्पृगरुंतुदः ग्रामेयकेतु ग्रामीणग्राम्यौ लोको जनः प्रजाः ६५ स्यादामुष्यायणोऽमुष्यपुत्रः प्रख्यात
वप्तक ४ कुल्यः कुलीनोऽभिजातः कौलेयकमहाकुलौ ६६ जाः सोगोत्रे तु संतानोऽन्ववायोऽभिजनः कु
लम् अन्वयो जननं वंशः स्त्री नारी वनिता वधूः ६७ वशा सीमंतिनी वामा वर्णिनी महिवला योबेपो बि
द्विशेषात्कान्ता भीरुर्नितंबिनी ६८ प्रमदा सुंदरी रामा रमणी ललना गना स्वगुणेनोपमानेन मनो
ज्ञादि पदेन च ६९ विशेषितांगकर्मा स्त्री यथा तरललोचना अलसेक्षणा मृगाक्षी मत्तेभगमनापि
च ७० वामा स्त्री सुस्मितास्याः स्मेराननी लीलास्मरादयः लीला विलासो विच्छित्तिर्विब्बोकः किलोकिं
चितम् ७१ मोद्दायितं कुट्टमितं ललितं विहृतं तथा विभ्रमश्चेसलंकाराः स्त्रीणां स्वाभाविका दश प्राग
ल्भौदार्यं माधुर्यं शोभा धारल्वकांतय ४ दीप्तिश्चापल्गजा भावहावहेलास्त्वयोंगजा ७२ साकोपनाभा
मिनी स्यात्छेकामत्ता च वाराणी कन्याकनी कुमारी च गौरी चनग्निका रजाः मध्यमा तु दृष्टरजास्तरुणी

॥८॥ युवतिश्चरी तलुनी दिक्करी वर्यापतिंवरास्वयंवरा अथसुवासिनीवधूटीस्याच्चिरिंटयथसधर्मिणीपत्नी
सहचरीपाणिगृहीतीगृहिणीगृहाःदाराःस्त्र्येवभूम्निभार्याजनीजायापरिग्रहःद्वितीयोढाकलत्रंचपुरं
4 ध्रीतुकुटुंबिनी ७७ प्रजावतीभ्रातृजायास्नुषाजनीवधूःभ्रातृवर्गस्यजायायातरस्ताःपरस्प
रम् वीरपत्नीवीरभार्याकुलस्त्रीकुलबालिकाप्रेयसीदयिताकान्ताप्राणेशावल्लभाप्रिया ७९ हृदयेशा
प्राणसमाप्रेष्ठाप्रणयिनीचसाप्रयस्याघाःपुंसिपत्नीभर्तृसेकापतिर्वरः ८० विवोढारमणोभोक्ताए
च्योवरयिताधवःजन्यास्तुजन्यसुहृदोविवाहःपाणिपीडनम्पाणिग्रहणमुद्वाहउपयामयमावपि
दारकर्मपरिणयोजामाताद्दुहितुःपतिः ८२ उपपतिस्तुजारः ४ स्याद्भुजगोगणिकापतिः ४ जंपतीदंपती
जायापतीभार्यापतीसमाःयोतकंयुतयोर्देयंसुदायोहरणंचतत् कृताभिषेकामहिषीभोगिन्योन्या
नृपस्त्रियः ८४ सैरंध्रीपान्यवेश्मस्थास्वतंत्राशिल्पजीविनीअसिक्नीतःपुरप्रेष्यादूतीसंचारिकेसमे ८५ ॥८॥
प्राज्ञीप्रज्ञाप्रजानत्सौमाज्ञातुप्रज्ञयान्वितास्यादाभीरीमहाशूद्रीजातिपुंयोगयोःसमाः ८६ पुंयुग्माचा

र्यीचार्यानी मातुलानी तु मातुली उपाध्यायान्युपाध्यायी क्षत्रिण्यपी च शूद्रापि १७ स्वतो ऽ आचार्या शूद्रा
च क्षत्रिया क्षत्रिया एप पि उपाध्याप्युपाध्याया स्यादर्यार्याणपो पुनः समे १८ दिधिषूस्तु पुनर्भूर्दिः रूढा।
स्यादिधिषूः पतिः स तु द्विजो ऽग्रे दिधिषूर्यस्य सा सैव गेहिनी १९ ज्येष्ठे ऽनूढे परिवेत्तानुजो दारपरिग्रहीतस्य
ज्येष्ठः परिवित्तिर्जाया तु परिवेदनी २० वृषस्यन्ती कामुकी स्यादिच्छायुक्ता तु कामुका कृतसापत्न्यिका ऽ
ध्यूढाधिविन्नाथ पतिव्रता २१ एकपत्नी सुचरित्रा साध्वी सत्सती लरी पुंश्चली च धर्षणी बंधक्य विनीता।
च पांशुला २२ स्वैरिणी कुलटा याति या प्रियं सा भिसारिका वयस्यालिः सखी सध्रीच्य शिश्वी तु शिशुं विना।
२३ पतिवत्नी जीवसति विश्वस्ता विधवा समे निर्वीरा निष्पति सुता जीवत्तोका तु जीवसूः २४ नग्नप्रसू
तिकानिंद्युः सरम्भश्रुर्न रमालिनी कात्यायनी लर्द्ध वृद्धा काषायवसनाधवा २५ श्रवणाभिक्षुकी मुण्डा पोटा
तु स्त्रीनलक्षणा साधारणस्त्री गणिका वेश्या पराणपराणागनो भुजिष्या लंजिका रूपाजीवा वारवधूः पुनः सा
१ व वारमुख्या पचुंदी कुट्टनी शंभली समाः पोटा वोटा चेटी च दासी च कुट्टहारिका नग्ना तु कोटवी वृद्धा पलिक्न्यथ

रजस्वलाऽथपुष्पवत्यधिरात्रेयी स्त्रीधर्मिणी मलिन्यवी: उदक्याऽऽर्तुमती च पुष्पहीना तु निष्कला एकार्तुस्य
॥९॥ जाकन्या स्त्रीधर्मः पुष्पमार्तवं रजस्तत्कालस्तु ऋतुः सुरतं मोहनं रतं ३०० संवेशनं संप्रयोगः संभोगश्च रहो रति
9 : ग्राम्यधर्मो निधुवनं कामकेलिः पशुक्रिया व्यवायो मैथुनं स्त्रीपुंसो द्वंद्वं मिथुनं च तत्तस्मिन्नंतर्वत्नी गुर्विणी सा
रूमेवसुंदरि रापपि २ आपन्नसत्त्वा गुर्वी च स्याद्दोहदवती हृदान्विता विजाता च प्रजाता च जाताऽपसा प्रसूति
का ३ गर्भस्तु गर्भो भ्रूणो दोहदं लक्षणं च सः गर्भाशयो जरायुः स्यादुल्वं कललोल्वे पुनः समे ४ दोहदं दौर्हृदं श्रद्धा
लालसा सूतिमासि तु वैजननो विजननं प्रसवोनऽहंन्हनः पुनः ५ ऊहहोंगात्मजः सूनुस्तनयो दारकः सुतः
पुत्रो दुहितरि स्त्री त्वेते कापत्यप्रसूतयः तुकप्रजोभयो भ्रात्रीयो भ्रातृव्यो भ्रातुरात्मजे स्वस्त्रीयो भागिने
यश्च जामेयः कृतपश्च सः ७ नप्ता पौत्रः पुत्रपुत्रो दौहित्रो दुहितुः सुतः प्रतिनप्ता प्रपौत्रः स्यात्तत्सुतस्तु परंपर
: ८ पैतृष्वसेय स्यात्पैतृष्वस्रीयस्तु पितृष्वसुः मातृष्वस्रीयस्तु मातृष्वसुर्मातृष्वसेयवत् ९ विमातृजो ॥९॥
वैमात्रेयो द्वैमातुरो द्विमातृजः समासस्तु तनये सांमातुरवद्भाद्रमातुरः सौभागिनेय कानीनो तु भगाकन्यायोः सु

तौपौनर्भव पारस्त्रैणेयौ पुनर्भूपरस्त्रियोः ११ दास्यादासेरदासेयौ नाटेरस्तु नटीसुतः वंधुलोवांधकि
नेयः कौलटेरोऽसतीसुतः सतु कौलटिनेयः स्याद्यो भिक्षुकसतीसुतः द्वावप्येतौ कौलटेयौ क्षेत्रजो देव
राद्विजः स्वजाते सौरसौरस्यौ मतेभर्तारि जारजः गोलकोऽयामृते कुंडो भ्राता तु स्यात्सहोदरः १५ समानो
दर्यसोदर्यसगर्भसहजाश्च पितोदरश्वसतु ज्येष्ठः स्यात्सितश्च पूर्वजोऽग्रजः जघन्यजे यविष्ठः स्यात्का
निष्ठोऽवरजोऽनुजः सपत्नीयात्कनीयोश्च पितृव्यश्यालमातुलाः १६ पितुः प स्याश्च मातुश्च भ्रातरौ देवृदे
वरौ देवाचावरजे पसुर्जामिस्तु भगिनी स्वसा ननांदा तु स्वसा पत्युर्ननंदा नंदिनी सपिपन्स्यात्तु भगिनीज्ये
ष्ठा ज्येष्ठश्वश्रूः कुलीचसा १८ कनिष्ठा श्यालिका हाली पत्न्यास्त्रीकेलिकुंचिका केलिर्द्रवः परीहासः क्रीडाली
लाच नर्म च देवनं कूर्दनं खेला ललनं वर्करी पि च वप्ता तु जनकस्तातो वीजी जनयिता पिता पितामहस्त
स्य पिता तत्पिता प्रपितामहः मातुर्मातामहाद्येवं माता तावाजननी प्रसूः २१ सवित्री जनयित्री च कमिला
तु वहुप्रसूः धात्री तु स्यादुपमाता वीरमाता तु वीरसूः श्वश्रूर्माता पतिपन्योः श्वशुरस्तु तयोः पिता पितर

स्तु पितुर्वंश्या मातुर्मातामहा कुले २३ पितरौ माता पितरौ मातरपितरौ पिता च माता च श्वश्रूश्वशुरौ श्वश्रूश्वशुरौ
।।१०।। पुत्रौ पुत्रश्च दुहिता च २४ भ्राता च भगिनी चापि भ्रातरावथ बांधवः स्वो ज्ञातिः स्वजनो बंधुः सगोत्रश्च निजः पु
३ स्व नः २५ आत्मीयः स्वकीयश्च सपिंडास्तु सनाभयः तृतीया प्रकृतिः पंडः षंडः क्लीबो नपुंसकं २६ इंद्रियायत
10 नमंगं विग्रहो क्षेत्रं गात्रं तनुर्म्भ घनास्तनूः मूर्तिमत्करणं कायं मूर्ति यो वेर संहननं देहः संचरः घनो बंधः
पुरं पिंडो वपुः पुद्गलवर्ष्म शरीरं कलेवरं शरीरोस्मिन्न जीवे कुणपं शवः २८ मृतकं रुंडकवंधौ लपः शीर्षक्रिया
ल युजि वपुः स्त्रितु दशाः प्रायाः सामुद्रं देहलक्षणं २९ एकदेशोप्रतीकोंगावयवाय घनाश्च पि उत्तमांगं शिरो
मूर्द्धा मौलिर्मुंडकमस्तकेवरांगं करणं त्राणं शीर्षं मस्तिकमिस्सपितज्ञाः केशास्तीर्थ्यवाका श्चिकुराः कुंतलाः
कचाः ३१ वालाः स्तुस्तत्परा पाशोरच नामारश्चयः हस्तः पक्षः कलापश्च केशमध्यस्थवाचकाः अलकस्तु कर्क
टालः खंखरश्चूर्णकुंतलः सतु भालेभ्रमरकः कुन्तलोभ्रमरालकः धम्मिल्लः संयताः केशाः केशवेसे कबर्यथवे ।।१०।।
णीः प्रवेणी शीर्षण्यपशिरस्यो विशदे कचे ३४ केशेषु वर्त्मसीमंतः पलितं पांसुः कचः चूडा केशी केशपाशी

शिखा शिखंडिकाः समाः सा बालानां काकपक्षः शिखंडकः शिखांडको तुंडमास्ये मुखं वक्त्रं लपनं वदना
ननं ३६ भालं गोधिर्लिकाली कललाटा निभ्रुतौ श्रवः शब्दाधिष्ठानपेंजूषम हानादधनिर्गहाः कर्णाः
श्रोत्रं श्रवणां च वेष्टनं कर्णशष्कुली पालिस्तु कर्णलतिका शंखो भाल अवांतरे ३८ चक्षुरक्षीक्षणं नेत्रं न
यनं दृष्टिरंबकं लोचनं दर्शनं दृक् तन्नाराता तु कनीनिका ३९ वामं तु नयनं सौम्यं भाने वीयं तु दक्षिणं असौम्य
रूपणं तिस्यादीक्षणां तु निशामनम् ४० निभालनं निशमनं निध्यानमवलोकनम् दर्शनं द्योतनं निर्वर्ण
नं चाथार्द्धवीक्षणम् ४१ अपांगदर्शने काक्षः कटाक्षोक्षि विकूणितम् स्यादुन्मीलनमुन्मेषो निमेषस्तु नि
मीलनम् ४२ अक्ष्णो वाह्यांताव पांगो भ्रूहर्ष रोमपद्धतिः सकोपभ्रू विकारेस्याद्भ्रुकुटिर्भ्रूपराकुटिः ४३ कू
र्चकं भ्रूवोर्मध्ये पक्ष्म स्यान्नेत्ररोमणि गंधज्ञा नासिका नासा घ्राणं घोणा विकूणिका नक्रं नर्कुटकं सिंधि
न्योष्ठोधरो रदच्छदः दंतवस्त्रं च तत्प्रांतौ सृक्कणी असिकं त्वधः ४५ असिकाधस्तु चिबुकं स्याद्गल्लः सृक्क
णः परः गल्लासरः कपोलश्च परो गंडः कपोलेतः ततो हनुः श्मश्रु कूर्चमास्यलोम च मासुरी दाढिका द्विकौ

दाढा दंष्ट्रा जंभो द्विजा रदाः ४७ रदना दशना दंता दंशाः खादनमल्लकाः राजदंतौ तु मध्यस्थावुपरिश्रेणिकौ क्व
॥[illegible]॥ २२ चित् रसज्ञा रसना जिह्वा लोला तालु तु काकुदं सुधास्रवा घंटिका च लंबिका गलशुंडिका कंधरा धमनिर्ग्रीवा शि
रोधिश्च शिरोधरा सा त्रिरेखा कंबुग्रीवा अवटुर्घाटा कृकाटिका ५० कृकस्तु कंधरामध्यं कृकपार्श्वे तु वीतनौ मन्या
धमन्यौ प्राग्गती लेपश्चाम्लमन्ये कलं विकेगलो निगरणः कंठः काकलकस्तु तन्मणिः असो भुजशिरः स्कंधौ जत्रु
संधिरुरोंसयोः ५२ भुजो बाहुः प्रवेष्टो दोर्वी होथ भुजकोटरः दोर्मूले खंडिकः कक्षा पार्श्वमस्त्री देहयोरध ५३ क
फोणिस्तु भुजामध्यं कफोणिः कूर्परः अस्त्र्यधस्तस्यामणिबंधात्स्यात्प्रकोष्ठः कलाचिका ५४ प्रगंडः कूर्परांसां
तः पंचशाखश्शयः शमुः हस्तः पाणिः करोस्यादोमणिबंधो मणिश्चस्तः ५५ करभोस्मादाकनिष्ठं करस्यास्वां
गुलीसमे अंगुरी चांगुलोंगुष्ठस्तर्जनी तु प्रदेशिनी ज्येष्ठा तु मध्यमा मध्या सा विश्री स्यादनामिका कनीनि
कातु कनिष्ठा वहस्ता हस्तपृष्ठतः कामोकुशो महाराजः करजो नखरो नखः करभूको भुजाकंटः पुनर्भवपु ॥१२॥
नर्नवो ५८ प्रदेशिन्यादिभिः सार्द्धमंगुष्ठे वितते सति प्रादेशतालगोकर्णा वितस्तयो यथाक्रमं ५९ प्रसारि ॥२२॥

तांगुलौ पाणौ चपेटः प्रतलस्तलः महस्तस्तालिकातालः सिंहतलस्तु तौ युतौ २६० संपिंडितांगुलिः पाणि
र्मुष्टिर्मुस्तु मुचुष्यपि संग्राहस्त्वाह मुष्टिस्तु खटकः कुब्जितः पुनः पाणिः प्रसृतः प्रसृतिस्तौ युतौ पुनरंज
लिः प्रसृते तु द्वाधारे गंडूषश्चुलुकश्चलुः हस्तः प्रमाणेको मध्यमध्यमांगुलि कूर्परमबद्धमुष्टिरसौ रत्नि
ररत्निर्निष्कनिष्टिक ६३ व्यामव्यायाम न्यग्रोधास्तिर्यक बाहू प्रसारितौ ऊर्ध्वीकृतभुजापाणिनरमानं तु
पौरुषं मर्त्यग्रहयस्तमात्रास्त्र जान्वादेस्तन्त्र दघ्नमिति तेरीठकः पश्चवंशः स्यात्पश्चत्तु चरमं तनोः ६५ पूर्वभा
गउपस्थोकः क्रोडउत्संगाङ्गस्यपि क्रोडेरोरो हृदयस्थानं वक्षोवत्सो भुजांतरं ६६ स्तनांतरं हृदहृदयं स्तनौ कुचौ
पयोधरौ उरोजौ व चूचुकं तु स्तनाद्वंत शिखामुखा ६७ तुदंतुदिर्गर्भकुक्षी पिचंडो जठरोदरं कालखंडका
लखंजं कालेयं कालकं यकृत् दाक्षिणेतिलकं क्लोम वामे तु रक्तफेनजः पुष्पसः स्याद्धृदयस्ती हागुल्मेत्रं तु
पुरीतति ६८ रोमावली रोमलता नाभिः स्यात्तुंदकूपिका नाभेरधो मूत्रपुटं वस्तिर्मूत्राशयोपि च ७० मध्यो
वलग्नं विलग्नं मध्यमो मध्यकटः कटिः श्रोणिः कलत्रं कटीरं कांचीपदं ककुद्मती ७१ नितंबारोहोस्त्रीक

॥१२॥ ण्डाः पश्चाज्जघनमग्रतः त्रिकं वंशाधस्तत्पार्श्वकूपकौ तु कुकुंदरे ७२ पुतौ स्फिजौ कटिप्रोथौ वरांगं तु च्यु

तिर्बुलिः भगोपसपथो योनिः स्मरागारं स्मरकूपिके ७३ स्त्रीचिह्नमथ पुंश्चिह्नं मेहनं शेफशेपसी शिश्नं मेढ्र

12 :कामलता लिंगं च द्वयमप्यदः गुह्यं प्रजनने पस्थौ गुह्यमध्यं गुलो मणिः सीवनी तदधः स्त्रे स्यादंडं पेलम

ण्डकः मुष्कोंडकोशो वृषणो पानपायुर्गुदं च्युतिः अधोमर्म शकृद्द्वारं त्रिवली कबुली अपि विटपं तु महाबी

ज्यमेतरा मुष्कवंक्षणौ पानं पायुर्गुदं च्यु ऊरुसंधिर्वंक्षणाः स्यात्सक्थ्यूरू तत्पर्व तु ७७ जानुर्नलकीलो

लोष्ठीवान्पश्चाद्भागोस्य मेहिरः कपोली त्वग्रिमो जंघा प्रसृता नलकिन्यपि ७८ प्रतिजंघा लग्नजंघा पिंडि

का तु पिचंडिका गुल्फस्तु चरणाग्रे घुंटिका घुंटको घुट ७९ चरणः क्रमणः पादः पदोंघ्रिः स्खलनः क्रमः पाद

मूलं गोहिरं स्यात्पार्ष्णिस्तु घुंटयोरधः पादाग्रं प्रपदं क्षिप्रं त्वंगुष्ठांगुलिमध्यतः कूर्चं क्षिप्रमस्योपर्यंघ्रिस्कंधः कू

र्चशिरः समे ८१ तलहृदयं तु तलं मध्यं पादतलस्य तत् तिलकः कालकः पिप्लुर्जडुलस्तिलकालकः ८२ रसासृ ॥१२॥

ग्मांसमेदोस्थिमज्जशुक्राणि धातवः सप्तैव दश वै केषां रोमत्वक्स्नायुभिः सह ८३ रसस्त्वाहारतेजोग्नि

संभवः षड्रसासवः आत्रेयो सत्करो धातुर्घनमूलमहापरः ८४ रक्तं रुधिरमाग्नेयं विस्रं तेजोभवे
रसोत्तरशोणितं लोहितमसृग्वासिष्ठं प्राणदासुरे ८५ स्रुतजं मांसकार्यं स्रं मांसं पललं जंगलं रक्तात्ते
जोभवे क्रव्यं काश्यपं तरसामिषं ८६ मेदस्कृत्पिशितं कीनं पलं पेश्यस्रकं तल्लतः । वुक्का हृदहृदयं व
क्कासुरसं चतद्गनिमेम ८७ शुष्कं वल्लूरमुत्तप्तं प्रप्रयहृष्यं पुनः स ममेदोस्थिकृद्वपा मांसोत्तजो जगोत
मं वसा ८८ गोर्दं तु मस्तकस्नेहो मस्तिष्को मस्तलुंगकः अस्थिकुल्यं भारद्वाजं मेदस्तेजश्च मज्जकृत
८९ मांसपित्तं श्वदयितं कर्करो देहधारकम् मेदोजं कीकसं सारं करोटिः शिरसोऽस्थिनि ९० कपाल
कर्परौ तु द्वौ पृष्ठस्यास्थिकशेरुका शाखास्थनि स्यान्नलकं पार्श्वास्थिवंक्रि पर्शुके ९१ शरीरास्थिक
रंकः स्यात्कंकालमस्थिपंजरः मज्जा तु कौशिकः शुक्रसारोऽस्थ्रः स्नेहसंभवो शुक्रं रेतो बलं बीजं वीर्यं म
ज्जसमुद्भवम् आनंदप्रभवं पुंस्त्वमिंद्रियं किट्टवर्जितं ९२ पौरुषं प्रधानधातुर्लोम रोम तनूरुहम् लक
छविश्छादनी कृत्तिश्चर्माजिनमसृग्धरा वस्नसा तु स्नसा स्नायुर्नाड्यो धमनयः शिराः कंडरा तु महा

स्नायुर्मलं किट्टं तद्रसिजम् ॥६५॥ दूषीका दूषिका जेह्मं कुलुकं पिप्पिका पुनः दंतसंकाशी तु पिंजूषः सिंहाणो
॥१३॥ 13 घ्राणसंभवः ॥६६॥ स्त्रीणीका स्यंदिनी लाला स्यासवः कफकूर्चिका मूत्रं वस्तिमलं मेहः प्रस्नावो नजलं तह
वः पुष्पिका तु लिंगमलं विड्विष्टाः वस्करः शकृत् गूथं पुरीषं शमलोच्चारौ वर्च्चस्कवर्च्चसी ॥६७॥ ॥ वेषो नेप
थ्यमाकल्पः परिकर्मांगसंस्क्रिया उद्वर्त्तनमुत्सादनमंगरागो विलेपने चर्चिक्यं समालभनं च चर्चा सा
न्मंडनं पुनः प्रसाधनं प्रतिकर्म माथिः स्नात्मार्ज्जना मज्जा ॥७०॥ वासयोगस्तु चूर्णं स्यात् पिष्टातः पटवा
सकः गंधमाल्यादिना यस्त संस्कारः सोधिवासनम् निर्वेश उपभोगो यत्स्नानं सवनमाप्लवः कर्पूरग
रु कक्कोल कस्तूरी चन्दन द्रवे ॥ स्याघस्तकर्दमो मिश्रैर्वर्त्तिर्गात्रानुलेपनी चंदनागरुकस्तूरीकुंकुमै
स्तु चतुःसमं ॥७१॥ अगुर्वगरुराजार्हं लोहं कृमिजवंशिके अनार्यजं जोंगकं च मंगल्या मल्लिगंधि यत् ॥७४
कालागुरुः काकतुंडः श्रीखंडं रोहणो द्रुमः गंधसारो मलयजः श्वेदने हरिचंदने तैलपर्णिक गोशीर्षौ
पत्रांगं रक्तचंदनम् कुचंदनं ताम्रसारं जनं तिलपर्णिकाजौ तिकाशं जातिफलं कर्पूरो हिमवालुका ॥१३

घनसारः सिताभ्रश्च चंद्रोऽथ मृगनाभिजा ७ मृगनाभिर्मृगमदः कस्तूरी गंधधूल्यपि काश्मीरजन्म घुसृणं

वरं लोहितचंदनं वाह्लीकं कुंकुमं वह्निशिखं कालेयजागुडे संकोचपिशुनं रक्तं धीरं पीतनदीपने ९ लवंगं

देवकुसुमं श्रीसंज्ञमथ कोलकं कंकोलकं कोशफलं कालीयकं तु जापकं १० यक्षधूपो बहुरूपः सालवे

ष्टाग्निवल्लभः सर्जमणिः सर्जरसो रालः सर्वरसोपि च धूपो वृकाल्कस्त्रिमाश्च तुरुष्कः सिल्हः पिंडकोपा

यसः कृतकवह्निधूपः श्रीवासः सरलद्रवः १२ स्थानात्स्थानान्तरं गच्छन्धूपो गंधपिशाचिका स्यात्सकस्तूह

स्तविंबमलेकास्तक भूषणम् १३ परिष्काराभरणो च चूडामणिः शिरोमणिः नायकस्तरलो हारांतर्म

णिर्मुकुटं पुनः मौलिः किरीटं कोटीरमुष्णीषं पुष्पदाम तु मूर्द्धि माल्यं माला स्रज गर्भकः केशमध्यमं १५

प्रभ्रष्टकं शिखालंबि पुरोन्यस्तं ललामम् तिर्यग्वक्षसि वैकक्ष्यं प्रालंबमृजुलंबि यत् १६ सन्दर्भे ग्रथना

गुंफ[illegible]थनं ग्रंथनं समाः तिलकं तमालपत्रचित्रपुंड्रविशेषकाः १७ आपीडशेखरोत्तंसावतंसाः शिरस

ःस्रजि उत्तो कर्णपूरेपि पत्रलेखानुपन्नता १८ भंगिवल्लिलतांगुल्यः पत्रपाश्या ललाटिका बालपाश्या

पारितथ्याकस्मिकोकरणीभूषणां १९ ताडंकस्तु ताडपत्रं कुंडलं कर्णवेष्टकः उत्क्षिप्तिका तु कर्णान्दुर्वालिका
॥१४॥ कर्णपृष्ठगा २० ग्रैवेयकं कंठभूषा लंबमाना ललंतिका प्रालंबिका कृता हेम्नो रःसूत्रिका तु मौक्तिकैः २१
हारो मुक्ताप्रालंबः स्रक्कलापावलीलताः देवच्छंदः शतं साष्टेलिंद्रच्छंदः सहस्रकमतस्तदर्द्धो विजयच्छं
दो हारस्त्वष्टोत्तरं शतं अर्द्धं रश्मिकलापोस्याद्धारश्चालर्द्धमाणवः २३ द्विर्द्वादशार्द्धं मंद्देः पयोत्तरो गुच्छः
स्यात् पंचहारफलं लताः अर्द्धहारश्चतुः षष्ठिर्गुच्छमाणवमेखराः २४ अपि गोस्तनगोपुच्छावर्द्धमर्द्ध
यष्ट्योत्तरं इति हाराष्टिभेदादेकावल्येकयष्टिका २५ कंठिकाप्यथ नक्षत्रमाला तत्संख्यमौक्तिकैः केयूरमं
गदं बाहुभूषाथ करभूषणम् कटको वलयं पारिहार्यावापोच कंकणम् हस्तसूत्रं प्रतिसरः ऊर्मिकालंगु
लीयकम् २७ साक्षराङ्गुलिमुद्रा कटिसूत्रं तु मेखला कलापो रशना सारसनं कांची च सप्तकी २८ सास्त्रे
खलं पुंस्कटीस्यात्किंकिणी क्षुद्रघंटिका नूपुरं तु तुलाकोटिः पादतः कटको गदे २९ मंजीरं हंसकं शिंजिन्यंशुके ॥१४
वस्त्रमंवरमसिचयोवसनं चीनमछ्छोसिकं चेलवाससी ३० पटः प्रोतं चलोसांतो वर्त्तिर्वस्तिस्मतद्दशापत्रो

र्णंधौतकौशेयमुष्णीषोम् ईवेष्टनम तस्यादुद्गमनीयंयद्धौतयोर्वस्त्रयोर्युगम वल्कलंकृमिरोमभ्य:
संभवान्नचतुर्विधम ३२ क्षौमकार्पासकौशेयरांकवादिविभेदत: क्षौमंदुकूलंदुगूलंस्यात्कार्पासंतुबा
दरम ३३ कौशेयंकृमिकोशोत्थंरांकवंमृगरोमजम कंबल:पुनरूर्णायुराविकोरल्लक: नवंवासोना
हतंस्यात्तंत्रकंनिष्प्रवाणिचप्रच्छादनंत्वधो प्रावरणंसंव्यानंचोत्तरीयकम ३५ वैकक्षेप्रावारोत्तरास
ङ्गौवृहतिकापिचवराशि: स्थूलशाट: स्यात्परिधानंत्वधोंशुकम ३६ अंतरीयंनिवसनमुपसंव्यानमि
त्यपितद्द्वयंस्त्रियोनीवीवास्तम्भदीर्घसूक्ष्मांशुकम ३७ चंडातकंचलनकश्चलनीलितरस्त्रिया: चोल:कंचु
लिकाकूर्पासकांगिकाचकंचुके ३८ शाटीचाप्यथनीशारोहिमवातापहांशुके कच्छाकच्छाटिकाक
क्षापरिधानापरांचले ३९ कक्षापटस्तुकौपीनंसमौनक्तककर्पटौ निचोल:प्रच्छदपटोनिचुलश्चोत्तर
च्छद: ४० उत्सवेषुसुहृद्भिर्यद्बलादाकृष्यगृह्यतेवस्त्रमाल्यादितत्पूर्णपात्रंपूर्णानकंचतत ४१ तन्तुस्या
तामपरीनंव्याप्तोत्साप्रपदंहियत चीवरंभिक्षुसंघाटीजीर्णवस्त्रंपटच्चरम ४२ शाणीगोणीछिद्रवस्त्रेज

लाद्री त्क्लिन्नवाससि पर्यस्तिका परिकरः पर्यंकश्चावसक्थिका कुथ्यवर्णी परिस्तोमप्रवेणीनवतास्तराः अ
॥१५॥ पटीकांडपटः स्यात्प्रतिसीरा जवनापि तिरस्करिण्यपथ्योल्लोचो वितानं कदकोपि च चंद्रोदयेस्युलेदूष्येके
णिकापटकुट्यपि ५५ गुणालयनिकाय्योस्या संस्तरस्त्रस्तरौ समौ तल्पं शय्याशयनीयं शायनं तलिनं च तत्
मंचमंचकपर्यंकपल्यंकाः खट्वया समाः उच्छीर्षकमुपाधानं बर्हीपालेपतद्गृहः प्रतिग्राहोमुकुलात्म
दशाहिद्रस्तदर्पसौ स्याद्वेत्रासनमासंदी विष्टरः पीठमासनम् ५८ कसिपुर्भोजनाच्छादावौशीरं त्राय
नासने लाताडुमामयोरा त्वा रंगमात्तापलंकषा जतु त्वतप्राक्क मिजा यावालक्तो तुगद्दसः अंजनं कज्ज
लं दीपः प्रदीपः कज्जलध्वजः स्नेहप्रियो गृहमणिर्दशाकर्षो दशेंधनः अंजनं तालवंततेतदेवित्रं प्रगाव
मेणाः ५१ आलावर्तं तु वस्त्रस्य केकतः केशमार्जनं प्रसाधनश्चाथ बालक्रीडनके गुडो गिरिः गिरियको
गिरिगुडः समौ कंदुकगेंदुकौ राजा राट् पृथिवीशक्रमध्यलोकेशा भूभृतः ५३ महीक्षित्पार्थिवो मूर्धाभि ॥१५॥
षिक्तो भूप्रजानृपाः मध्यमो मंडलाधीशः सम्राट् तु शास्ति यो नृपान् ५४ यः सर्वमंडलस्येशो राजसूयं च

योपजन्तचक्रवर्त्तीसार्वभौमस्तेतुद्वादशभारतेऽवार्षभिर्भरतस्तत्रसगरस्तुसुमित्रभूःमघवावैजा
यिस्त्वाश्वसेननृपनंदनः ५६ सनत्कुमारोथशांतिःकुंथुरोजिनाअपिसुभूमस्तुकार्त्तवीर्यःपद्म
ःपद्मोत्तरात्मजः ५७ हरिषेणोहरिसुतोजयोविजयनंदनःब्रह्मसूनुर्ब्रह्मदत्तःसर्वेपीक्ष्वाकुवंशजा
ः ५८ प्राजापत्यस्त्रिपृष्ठःस्याद्द्विपृष्ठोब्रह्मसंभवःस्वयंभूरुद्रतनयःसोमभूःपुरुषोत्तमःशैवःपुरुषसिंहो
थमहाशिरःसमुद्भवःस्यात्पुरुषपुंडरीकोदत्तोग्निसिंहनंदनः ६० नारायणोदाशरथिःकृष्णस्तुव
सुदेवभूःवासुदेवाअमीकृष्णानवशुक्लाबलास्त्वमीअचलोविजयोभद्रःसुप्रभश्चसुदर्शनःआ
नंदोनंदनःपद्मोरामोविष्णुद्विषस्त्वमी ६५ अश्वग्रीवस्तारकश्चमेरकोमधुकैटभःनिशुंभबलिप्रह्ला
दलंकेशमगधेश्वराःजिनैःसहत्रिषष्टिःस्युःशलाकापुरुषाअमीआदिराजःपृथुर्वैन्योमांधातायुव
नाश्वजः ६४ धुंधुमारःकुवलाश्वोहरिश्चंद्रस्त्रिशंकुजःपुरूरवाबौधऐलउर्वशीरमणश्चसः ६५ दौष्यं
तिर्भरतःसर्वदमःशाकुंतलात्मजःहैहयस्तुकार्त्तवीर्योदोःसहस्रभृदर्जुनः ६६ कौसल्यानंदनोदाशर

यो रामोऽस्य तु प्रिया वैदेही मैथिली सीता जानकी धरणीसुता ६७ रामपुत्रौ कुशलवावेकयोक्त्या कुशी
॥२६॥ लवौ सौमित्रिर्लक्ष्मणो वाली वालिरिंद्रसुतश्च सः आदित्यसूनुः सुग्रीवो हनुमान्वज्रकंकटः मारुतिः के
सरिसुत आंजनेयोर्ज्जुनध्वजः पौलस्त्यो रावणो रक्षोलंकेशो दशकंधरः रावणिः शक्रजिन्मेघनादो मंदो
16 दरीसुतः १० अजातशत्रुः शल्यारिर्धर्मपुत्रो युधिष्ठिरः कंको जमीढो भीमस्तु मरुत्पुत्रो वृकोदरः किर्मी
रकीचकबकहिडिंबानां निषूदनः अर्ज्जुनः फाल्गुनः पार्थः सव्यसाची धनंजयः ७२ राधावेधी किरीट्यै
द्रिर्जिष्णुः श्वेतहयो नरः बृहन्नलो गुडाकेशः सुभद्रेशः कपिध्वजः वीभत्सः कर्णजित्तस्य गांडीवं गांडिवं
धनुः पांचाली द्रौपदी कृष्णा सैरंध्री नित्ययौवना वेदिजा याज्ञसेनी च कर्णश्चंपाधिपोंगराट् राधासूता
र्कतनयः कालपृष्ठं तु तद्धनुः श्रेणिकस्तु भंभासारो हालः स्यात्सालवाहनः कुमारपालश्चौलुक्यो राजर्षि
ः परमार्हतः मृतस्वमोक्ता धर्मात्मा मारिव्यसनवारकः राजबीजी राजवंश्यो बीजवंश्यो नृपवंशजे १७ स्वा ॥२६॥
म्यमात्यः सुहृत्कोशो राष्ट्रदुर्गबलानि च राज्यांगानि प्रकृतयः पौराणां श्रेणयोऽपि च तंत्रं स्वराष्ट्रचिंता स्या

दावापस्त्वरिचिंतनम् परिस्पंदः परिकरः परिवारः परिग्रहः ७९ परिछदः परिवर्हस्तंत्रोपकरणोऽपिराज्यपत्र
यामहासष्याभद्रासनंनृपासनम् सिंहासनंतुतद्वैमंछत्रमातपवारणम् चामरंवालव्यजनंरोमगुच्छः
प्रकीर्णकम् स्याद्गीतांबूलकरंको भृंगारः कनकालुका भद्रकुंभः पूर्णकुंभः पादपीठंपदासनम् ८२ अमात्यः
सचिवोमंत्रीधीसखः सामवायिकः नियोगीकर्मसचिव आयुक्तोव्यापृतश्च सः द्रष्टातुव्यवहाराणांप्राड्वि
वाकोऽक्षदर्शकः महामात्राः प्रधानानि पुरोधास्तुपुरोहितः सौवस्तिकोऽथद्वास्थः क्षत्तास्याद्द्वारपालकः
दौवारिकः प्रतीहारोवेत्र्युत्सारकदंडिनः ८५ रक्षिवर्गेनीकस्थः स्यादध्यक्षाधिकृतौसमौ पौरोगवः सूदा
ध्यक्षः सूदस्त्वौदनिकोगुणः भक्तकारः सूपकारः सूपारालिकवल्लवाः मौरिकः कनकाध्यक्षोरूप्याध्यक्षस्तुनै
ष्किकः स्यातामध्यक्षः स्थानिकः स्याच्छुल्काध्यक्षस्तुशौल्किकः शुल्कस्तुघट्टादिदेयं धर्माध्यक्षस्तुधार्मिक
: ८८ धर्माधिकरणीचाथहट्टाध्यक्षोधिकर्मिकः चतुरंगबलाध्यक्षः सेनानीर्दंडनायकः स्यादायुक्तोधिकृतो
ग्रामेगोपोग्रामेषुभूरिषु स्यातामंतःपुराध्यक्षेत्वांतर्वंशिकावरोधिकौ ९० शुद्धांतः स्यादंतःपुरमवरोधोवरो

धनमस्मैविद्हल्लाकंचुकिनःस्थापत्याःसौविदाश्चतेषंढोवर्षवरःशत्रौप्रतिपक्षःपरोरिपुःशात्रवःप्रत्यवस्थाता।
॥१७॥ प्रत्यनीकोभियासरी॥२८॥दस्युःसपत्नोसहनोविपक्षोद्वेषीद्विषनवैर्यहितोजिघांसुःसुहृत्परैःपंथिकपंथिनौ
द्विट्प्रत्यर्थीमित्रावमित्रामासरातौ॥२९॥वैरंविरोधोविद्वेषोवयस्यःसवयाःसुहृत्स्निग्धःसहचरोमित्रेसखासख्यं
तुसौहृदंसौहार्दंसाप्तपदीनमेमजर्यसंगतम्आनंदनंलाप्रच्छन्नंस्यात्संभाजनमिसपि॥२५॥विषया
नंतरोजाशत्रुर्मित्रमतःपरमुदासीनःपरतरःपार्ष्णिग्राहस्तुपश्चतःअनुवृत्तिस्त्वनुरोधोहेरिकोगूढपुरुषः
प्रणाधिर्यथार्हवर्णोविसर्पोमंत्रविद्वरः॥२७॥वार्तायनःस्पशश्चारआप्तप्रत्ययितौसमौसत्रिरिस्याद्गृहपति
दूतःसंदेशहारकःसंधिविग्रहयानान्यासनद्वैधाश्रयाश्चषड्गुणाःशक्तित्रःप्रभुत्वोत्साहमंत्रजाःसाम
दानभेददंडाउपायाःसामसांत्वनमुपजापःपुनर्भेदोदंडःस्यात्साहसंमदः॥४००॥प्राभृतंढौकनंलंचोत्कोचकौ
शलिकामिषेउपोद्धारप्रदानेदाहाररोग्याह्वायनेअपिमायोपेक्षेंद्रजालानिक्षुद्रोपायाइमेत्रयमृगयाक्षा ॥१७॥
:स्त्रियःपानंवाक्यपारुष्यार्थदूषणे॥२॥दंडपारुष्यमित्येतत्द्वयंव्यसनसप्तकम्पौरुषंविक्रमःशौर्यंशौंडीर्यंचप

त्क्रमःपञ्चकोशदण्डजंतेजःसप्रभावःप्रतापश्चतत्‌भियाधर्मार्थकामैश्चपरीक्षायातुसोपधातन्मन्त्राद्यषडक्षी
णोयत्तृतीयाद्यगोचरःरहस्यालोचनंमंत्रोरहःछन्नमुपह्वरम् ५ विविक्तविजनैकांतनिःशलाकानिकेवल
म्‌गुह्यरहस्येन्याय्यस्तुदेशरूपंसमंजसम् ६ कल्पाभ्रेषौनयोन्याय्येत्यूचितोपयुक्तसांप्रतंलभ्यप्राप्तंभजमा
नाभिनीतौपयिकानिचप्रक्रियात्वधिकारोथमर्यादाधारणास्थितिःसंस्थापराधस्तुमन्तुर्व्यलीकंविप्रिया
गसी ८ बलिकरोभागधेयोद्विपाद्योद्विगुणोदमःवाहिनीपृतनासेनाबलंसैन्यमनीकिनीकटकंध्वजिनी
तंत्रंदण्डोनीकंपताकिनीवरूथिनीचमूश्चक्रंस्कंधावारस्तुस्थितिःशिविरंरचनातुस्याद्व्यूहोदंडादिकोयु
धिप्रसारोस्यव्यूहपार्ष्णिःसैन्यपृष्ठेप्रतिग्रहः ११ एकैभैकरथास्त्र्यश्वाःपत्तिःपंचपदातिकाःसेनासेना
मुखंगुल्मोवाहिनीपृतनाचमूः १२ अनीकिनीचपत्तेःस्यादिभाद्यैस्त्रिगुणैःक्रमात्‌दशानीकिन्योक्षौ
हिणीसन्नाहंतुपरंचमाम् १३ वैजयंतीपुनःकेतुःपताकाकेतनंध्वजःअस्त्रोचूलावचूलाख्यावूर्ध्वाधोमुख
कूर्चकौ १४ गजोवाजीरथःपत्तिःसेनांगंस्याच्चतुर्विधम्‌युद्धार्थेचक्रवद्यानेसत्तांगःस्यंदनोरथ १५ सक्रीडा

र्थः पुष्यरथो स्वार्थस्तु मरुद्रथः योग्यारथो वैनयिको ध्वरथः पोरियानिकः कर्णीरथः प्रवहणं डयनं रथगर्भ
॥१९॥ कः अनस्तु शकयोथ स्याद्गंत्री कंबलिवाह्यकं १७ अथ कांबलवास्त्राद्यास्तैस्तैः परिवृते रथे सपांडुकंबली
यः स्यात्संवीतः पांडुकंबलैः १८ स तु द्वैपो वैयाघ्रश्च यो वृतो द्वीपचर्मणा रथांगं रथपादोरिः स्याच्चक्रं धारा पुनः प्रधि
18 १९ नेमिः स्त्री स्यादणिः कीले लराग्रपाली नाभिस्तु पिंडिका युगंधरं कूबरं स्याद्युगमीषांतबंधनं युगकीलकस्तु शम्या
प्रासंगस्तु युगांतरं अनुकर्षो दार्वधःस्थं प्राध्वं धीयानमुखं च धूः रथगुप्तिर्वरूथो ना रथांगानि लपस्कराः शिवि
का याप्ययाने प्रदोला प्रेंखादिका भवेत् २२ वैनीतकं परंपरावाहनं शिविकादिकं स्याद्यानं युग्यं पत्रं वाह्यं च
ह्यं वाहनं धोरणं नियंता प्राजिता यंता सूतः सव्येष्ठसारथी दक्षिणस्थप्रचेतारौ क्षत्ता रथकुटुंबिकः रथारो
हिणौ तु रथी रथिको रथिरो रथी अश्वारोहे त्वश्ववारः सादी चतुरंगी च सः २५ हस्त्यारोहे सादियंतमहामात्र
निषादिनः आधोरणा हस्तिपक गजाजीवेभपालकाः योद्धारस्तु भटा योधाः सेनारक्षास्तु सैनिकाः सेनायां ॥१९॥
ये समवेतास्ते सैन्याः सैनिका अपि ये सहस्रेणायोद्धारस्ते साहस्राः सहस्रिणः छायाकरः छत्रधारः पताकीवै

जयंतिकः २८ परिधिस्थः परिचरः आमुक्तः प्रतिमुक्तवत् अपिनद्धः पिनद्धो यः सन्नद्धो व्यूढकंकटः दंशितो
वर्म्मितः सज्जः सन्नाहो वर्म कंकटः जगरः कवचं ऽस्त्री तनुत्रं माठ्युरश्छदः ३० निचोलकः स्यात्कूर्पासो वार
वाणश्च कंचुकः सारसने ऽधिकांगं हृद्विधार्यं सकंचुकैः ३१ शिरस्त्राणं तु शीर्षण्यं शिरस्कं शीर्षकं च तत्
नागोदमुदरत्राणं जघात्राणं तु मकुणाम् ३२ बाहुत्राणं बाहुलं स्याज्जालिकां सेंगरत्वणि जालप्रायायस्
सी स्याद्दीयुधीयः शस्त्रजीविनि कांडपृष्ठायुधिकौ चतुर्मौ प्रासिककौंतिकौ पारश्वधिकस्तु पारश्वधः पर
श्वधायुधः ३४ स्युर्नैस्त्रिंशिकशाक्तीकयाष्टीकास्तत्तदायुधाः तूणीधनुर्भृद्धौनुष्कः स्यात्कांडीरस्तु कांड
वान् ३५ कृतहस्तः कृतपुंखः सुप्रयुक्तशरो हि यः शीघ्रवेधी लघुहस्तोऽपराद्धेषुस्तलक्षितः ३६ च्युतेषुर्दू
रवेधी तु दूरापाती स्यादायुधं पुनः हेतिः प्रहरणं शस्त्रमस्त्रं तच्च चतुर्विधम् मुक्तं द्विधा पाणियंत्रमुक्तं शक्तिशरा
दिकम् अमुक्तं शस्त्रिकादि स्याद्यष्ट्याद्यं तु द्व्यात्मकम् चनुश्चापोऽस्त्रमिष्वासं कोदंडं धन्व कार्मुकम् द्रुणा
सोलस्तकौ स्यातां तस्यांतर्मध्यमपि ३७ मौर्वी जीवा गुणो गव्या शिंजा वाणासनं द्रुणा शिंजिनी स्याच्च गोधा

॥१९॥ तुतलं ज्याघातवारणम् स्थानान्यालीढवैशाखप्रत्यालीढानी मंडलम् समपादं च वेध्यं तु लक्ष्यं लक्षं शरव्यक
19 म् वाणेषु पत्काविशिखौ खगागार्ध्रपक्षकांडाशुगप्रदरसायकपत्रवाहाः पत्रीष्वजिह्मगशिलीमुखकंकपत्र
रोपाः कलंबशरमार्गणचित्रपुंखाः प्रक्ष्वेडनः सर्वलोहो नाराच एषणाश्वसतिरस्त्रैः प्रहितो वाणो विषाक्तो दि
ग्धलिप्तकौ वाणमुक्तिर्व्यवच्छेदो दीप्तिर्वेगस्तु तीव्रता तस्करप्रतहल्लाईंदु तीरीमुख्यास्तत्तद्भिदः ४४ पक्षो वाज
ः पत्राणि तन्मासः पुंखस्तु कर्त्तरी तूणी निषंगस्तूणीरउपासंगशराश्रयः ४५ शरधिः कलापोप्यथ चंद्रहासः
करवालनिस्त्रिंशकृपाणखड्गाः तरवारिकौक्षेयकमंडलाग्राः असिर्ऋष्टिरिष्टिस्त्सरुस्स्यमुष्टिः ४६ प्रसाफा
रः परिवारः कोशः खड्गपिधानकम् अग्रूनं फलं कं चर्म खेटकावरणस्फरः अस्य मुष्टिस्तु संग्राहः ऋणिच्छु
रिकृपाणिका शस्त्री सेईंनुपुत्री च पत्रपालस्तु सायता ४८ दंडो यष्टिश्च लगुडः स्याद्ईली करवालिका भिंदि
पालिस्तगः कुंतप्रासौ यद्रुघणो घनः मुद्गरः स्यात्कुठारस्तु परशुः पर्शुपर्श्वधो परश्वधः स्वधितिश्च परिघः परि
घातनः ५० सर्वला तोमरोऽस्त्री स्यात्शंकौ शूले त्रिशीर्षकम् शक्तिपट्टिशडुस्फोटचक्राद्याः शस्त्रजातयः खुरलीतु ॥१९॥

श्रमोयोग्याभ्यासस्तद्भूः खलूरिका सर्वाभिसारः सर्वौघः सर्वसन्नहनंसमाः लोहाभिसारोस्त्रभृतांवि
धिनीराजनासरः प्रस्थानंगमनंव्रज्याभिनिर्याणंप्रयाणकं ५३ यात्राभिषेणनंतुस्यात्सेनयाभिगमोरिपौ
स्यात्सुहृद्बलमासारः प्रचक्रंचलितंबलंप्रसारस्तुप्रसरणंतृणकाष्ठादिहेतवे अभिक्रमोरणेयानमभी
तस्यारिपून्प्रतिअभ्यमित्रोभ्यमित्रीयोभ्यमित्रीणोभ्यरिव्रजन स्यादुरस्वानुरसिलऊर्जस्वीऊर्जस्वलोस
मोसांयुगीनोरणेसाधुर्जेतानिजिष्णुश्चजित्वरः जय्योयःशक्यतेजेतुंजेयोजेतव्यमात्रके ५७ वैतालि
काबोधकराअर्थिकाःसौखसुप्तिकाः घाटिकाश्चाक्रिकाः सूतोवंदीमंगलपाठकाः ५८ मागधोमगधः
सशप्तकायुद्धानिवर्तिनः नग्नस्तुतिव्रतस्तस्यग्रंथोभोगावलीभवेत् प्राणःस्थामतरःपराक्रमबल
द्युम्नानिशौर्यौजसीशुष्मंशुष्मचशक्तिरूर्जःसहसीयुद्धंतुसंख्यंकलिः संग्रामाहवसंप्रहारसमराज
न्यंयुद्धायोधनसंस्फोटः कलहोमृधंप्रहरणंसंपद्रणोविग्रहः ६० द्वंद्वंसमाघातसमाहूयाभिसंपातःस
मर्दसमित्समाघाताः आस्कंदनाजिप्रधनान्यनीकमभ्यागमश्चप्रविदारणंचसमुदायःसमुदयोराटिः

समितिसंगरौऽभ्यामर्दः संपरायः समीकं सांपरायिकम् ६२ आस्कंदः संयुगं चाथ नियुद्धं तद्भुजोद्भवम्
॥२०॥ पटहाडंबरौ तुल्यौ तुमुलं रणसंकुले ६३ नासीरं त्वग्रयानं स्यादवमर्दस्तु पीडनम् प्रपातस्त्वभ्यवस्कंदो धा
20 ट्यभ्यासादनं च सः तत्रात्रौ सौप्तिकं वीराशंसनं त्वाजिभीष्मभूः नियुद्धभूरक्षवाटो मोहो मूर्छा च कश्मलम्
६५ वृत्ते भाति निवायुद्धे पानं स्याद्वीरपाणकं पलायनमपयानं संद्रावद्रवविद्रवाः अपक्रमः समुत्प्रेभोद्ग्रा
वाय विजयो जयः पराजयो रणे भंगो डमरे डिंबविप्लवौ ६७ वैरनिर्यातनं वैरशुद्धिर्वैरप्रतिक्रिया बलात्का
रस्तु प्रसभं हठाथ स्खलितं छलम् परापर्यभितो भूतो जितो भग्नः पराजितः पलायितस्तु नष्टः स्याद्हीत
तिरोहितः ६९ जिताहवौ जितकाशी प्रस्कन्नपतितौ समौ चारः कारागुप्तौ वंद्यां ग्रहकः प्रोपतोग्रहः ७०
चातुर्वर्ण्यं द्विजक्षत्रवैश्यशूद्रान्नराणां भिदः ब्रह्मचारी गृही वानप्रस्थो भिक्षुरिति क्रमात् ७१ चत्वार आश्र
मास्तत्र वर्णी स्याद्ब्रह्मचारिणि ज्येष्ठाश्रमी गृहमेधी गृहस्थः स्नातको गृही वैखानसो वानप्रस्थो भिक्षुः ॥२०॥
संन्यासिको यतिः कर्मंदी रक्तवसनः परिव्राजकस्तापसो पाराशरी पारकांक्षी मस्करी पारिरक्षिकः स्थांडि

पातालं वडवामुखं ५ बलिवेश्माधोभुवनं नागलोको रसातलम् रंध्रं बिलं निर्व्यथनं कुहरं शुषिरं
शुषिः ६ छिद्रं रोपं विवरं श्वभ्रं निम्नं शेकं वपांतरम् गर्त्तोऽश्वभ्रावटागाथ्यहद रस्क विवरमुवः ७ इत्याचार्य
श्रीहेमचंद्रवि० नाम० नारककांडः पंचमः ५॥ स्याल्लोको विष्टपं विश्वं भुवनं जगती जगत् जीवाजी
वाधारः क्षेत्रं लोको लोकस्ततोऽन्यथा १ क्षेत्रज्ञ आत्मा पुरुषश्चेतनः स पुनर्भवी जीवः स्यादसुमान्स
त्वं देहभृज्जन्तुजंतवः २ उत्पत्तिर्जन्मजनुषी जननं जनि रुद्भवः जीवे सुजीवित प्राणाः जीवातुर्जी
वनौषधम् ३ श्वासस्तत्र श्वसितं सोंतर्मुख उच्छ्वास आहरः आनो बहिर्मुखस्तत्र स्यान्निश्वास पा
नएतनः ४ आयुर्जीवितकालोंतकरणो मानसं मनः हृच्चेतो हृदयं चित्तं स्वांतं गूढपथोच्छ्वले
५ मनसः कर्म संकल्पः स्यादथो शर्म निर्वृतिः सातं सौख्यं सुखं दुःखं त्वसुखं वेदनाव्यथा ६ पीडा
वाधार्त्तिराभीलं कष्टं कृच्छ्रं प्रसूतिजम् आमनस्यं प्रगाढं च स्यादाधिर्मानसी व्यथा ७ सपत्ना
कृतिर्निष्पत्राकृतीस्वसंतपीडने कृच्छ्रं ठराग्निजा पीडा व्यापादो द्रोहचिंतनम् ८ उपज्ञा ज्ञान

मा चंस्याञ्चर्चा संख्या विचारणा वासना भावना संस्कारोनुस्मृता घ विस्मृतिः ९ निर्णयो निश्चयोंत
॥२२॥ :संप्रधारणा समर्थनम् अविद्याहंमतिस्त्ज्ञाने भ्रांतिर्मिथ्यामतिर्भ्रमः १० संदेहद्वापरौकाविवि
२१ कित्सा च संशयः परभागो गुणोत्कर्षो दोषस्ता हीनवाश्रवे ११ स्याद्रूपं लक्षणं भावश्चात्मा प्रकृति
रीतयः सहजो हृपत तत्त्वं च धर्मसर्गौ निसर्गवत् १२ शीलं तत्त्वं संसिद्धि स्वभावस्तु दशास्थितिः स्ने
हः प्रीतिः प्रेम हार्दं सौहार्दं त्वनुकूलता १३ विप्रतिसारोनुशयः पश्चात्तापोनुतापश्च अवधान
समाधानप्रणिधानानि तु समाधौ स्युः १४ धर्मः पुण्यं वृषः श्रेयः सुकृतं नियतो विधिः दैवं भाग्यं
भागधेयं दिष्टं चायस्तत्तच्छुभं १५ अलक्ष्मीर्निर्ऋतिः कालकर्णिका स्यादथाशुभं दुष्कृतं दुरितं
पापमेनः पाप्मा च पातकम् १६ किल्बिषं कलुषं किण्वं कल्मषं वृजिनं तमः अंहः कल्कमघं पंक
उपाधिर्धर्मचिंतनम् १७ त्रिवर्गो धर्मकामार्थाश्चतुर्वर्गः समोक्षकाः बलं तु पाश्चतुर्भद्रं प्रमादोन शिव०
वधानता १८ छंदोभिप्राय आकूतं मतं भावाशयावपि हृषीकमक्षं करणं स्रोतः खं विषयींद्रि ॥२२॥

यम्॥१९॥वुद्धीद्रियंस्पर्शनादिपाय्वपादितुकर्मेद्रियम्‌स्पर्शादयस्त्विंद्रियार्थाविषयागोचराअ
पि॥२०॥शीतेतुषारःशिशिरःसुशीमश्शीतलोजडःहिमोथोष्णेतिग्मस्तीव्रस्तीक्ष्णश्चंडःखरः
पटु॥२१॥कोष्णःकवोष्णःकदुष्णोमंदोष्णश्चेषदुष्णवत्‌निष्ठुरःकवटःक्रूरःपरुषश्कर्कशाः
ःखरः॥२२॥दृढःकठोरःकठिनोजरठःकोमलःपुनःमृदुलोमृदुःसोमालःसुकुमारश्चकर्कशा
मधुरस्तुरसज्योष्ठोगुल्मःस्वदुर्मधूलकःअम्लस्तुपाचनोदंतशठोथलवणःसरः॥२४॥सर्वर
सोथकटुःस्याद्दोषघ्नोमुखशोधनःवक्रमेदीतुतिक्तोथकषायस्तुवरोरसाः॥२५॥गंधोजनमनो
हारीसुरभिघ्राणतर्पणःसमाकर्षीनिर्हारीचसआमोदोविदूरगः॥२६॥विमर्दोत्थःपरिमलो
थामोदीमुखवासनःइष्टगंधःसुगंधिश्चदुर्गंधःपूतिगंधिकः॥२७॥आमगंधितुविस्रंस्याहूर्णः
श्वेतादिकाअभीश्वेतःश्येतःसितःशुक्लोहरिणोविशदःशुचिः॥२८॥अवदातगौरशुभ्रवल
क्षधवलार्जुनाःपाण्डुरःपांडरःपांडुरीषत्पांडुस्तुधूसरः॥२९॥कापोतस्तुकपोताभःपीतस्तुसित

रंजनः हारिद्रः पीतलो गौरः पीतनीलस्तु नर्हरित् ३० पालाशो हरितस्तालकाभो रक्तस्तु रोहि
॥२२॥ तः मांजिष्ठो लोहितः शोणः श्वेतरक्तस्तु पाटलः अरुणो वाव्यक्तसंध्याभः पीतरक्तस्तु पिंजरः
22 कपिलः पिंगलः श्यावः पिशंगः कपिशो हरिः ३२ बभ्रुः कद्रुः कडारश्च पिंगे कृष्णस्तु मेचकः
ःस्याद्रामः श्यामलः श्यामः कालो नीलोऽसितः शितिः रक्तश्यामे पुनर्धूम्रधूमलावथ कर्बुरः
किर्मीर एतः शबलश्चित्रकल्माषचित्रला ३४ शब्दो निनादो निर्घोषः स्वानो ध्वानः स्वरो ध्वनिः
निर्ह्रादो निनदो नादो निस्वानो निस्वनः स्वनः ३५ रवो ह्रादः स्वनिर्घोषः संराव्योरावश्चारव
ःक्वणनं निक्वाणः क्वाणो निःक्वणश्च क्वणो रणः ३६ षड्ज ऋषभगांधारा मध्यमः पंचमस्तथा
धैवतो निषधः सप्ततंत्रीकंठोद्भवाः स्वराः ३७ ते मन्द्रमध्यताराः स्युरुरः कंठशिरोभवाः हृदि ते के
हितेभ्यस्ततः पुष्पं तु गह्वरः ३७ शब्दो गुणानुरागोस्य प्रणादः शीकृतं नृणाम् पर्दनं गुदजे श शिव०
ब्दे कर्दनं कुक्षिसंभवे ३८ क्ष्वेडा तु सिंहनादोऽथ कंदने सुभटध्वनिः कोलाहलः कलकलस्तु मल्लो ॥२२॥

व्याकुलोरवःक्ष्वेडमर्मरोवस्त्रपत्राणांभूषणानांतुशिंजितंहेषाह्रेषातुरंगाणांगजानांगर्जवृंहितं
४० विस्फारोधनुषांहंभारंभेगोर्जलदस्यतुस्तनितंगर्जितंगर्जिस्वनितंरसितादिच ४१ कूजितं
स्याद्विहंगानांतिरश्चांरुतवाशितेवृकस्यरेषणंरेषावुक्कनंभषणंशुन ४२ पीडितानांतुकाणि
तंमणितंरतकूजितंप्रकाराःप्रक्वणस्त्वामर्दैलस्यतुगुंहलः ४४ ह्रीजनंतुकीचकानांभेर्याना
दस्त्कदडुरःतारोत्युच्चैर्ध्वनिर्मंद्रोगंभीरोमधुरःकलः ४५ काकतुकलेःसूक्ष्मएकतालोलयानुगः
काकुर्ध्वनिविकारःस्यात्प्रतिश्रुत्तुप्रतिध्वनिः ४६ संघातेप्रकरौघवारनिकरव्यूहाःसमूहश्चयः
संदोहःसमुदायराशिविसरव्रातःकलापोव्रजःकूटंमंडलचक्रवालपटलस्तोमागणाःपेटकंवृंदं
चक्रकदंबकेसमुदयःपुंजोत्करौसंहतिसमवायोनिकुरंबंजालंनिवहसंचयौजातंतिरश्चांतु
यूथंसंघसार्थौतुदेहिनां ४८ कुलंतेषांसजातीनांनिकायस्तुसधर्मिणांवर्गस्तुसदृशांस्कंधोन

॥४३॥ रकुंजरवाजिनाम् ५३ भिक्षुकादीनां गणो भैक्षमौक्षकमापूपैत्रिरात्रस्य: मिसादेर्भैक्षसाहस्रगार्भिणयौवता
द्य: ५० ग्रामो विषयशब्दस्तु भूतेन्द्रियगुणाव्रजे समाजस्तु पशूनां स्यात्समाजस्त्वन्यदेहिनां ५१
23 गोत्रार्थः प्रत्ययान्तानां स्युरौपगवकादयः उक्षादेः रौक्षकं मानुष्यकं वार्धकमौष्ट्रकम् स्याद्राजपुत्र
के राजन्यकं राजकं माजकम् वात्सकौरभ्रकेकावचिकं कवचिनामपि हास्तिकं तु हस्तिनां स्याद्दापू
पिकाद्यचेतसामधेनूनां धेनुकं धेन्वेतानां गोधुकाद्य: ५४ केदारकं कैदारिकं केदार्यमपि तत् स्तो
ब्राह्मणादेर्ब्राह्मण्यं माणव्यं वाडव्यमित्यपि ५५ गणिकानां तु गाणिक्यं केशानां कैश्यं कैशिकं म
श्वानामाश्वमाश्वीयं पर्शूनां पार्श्वमप्यथ ५६ वातूलं वा सेवातानां गव्या गोत्रे पुनर्गवां पाश्या पाश
स्यादि पाशादेः खलादेः खलिनीति भाः ५७ जनता बन्धुता ग्रामता गजता सहायता जनादीनां र शिव.
थानां तु स्याद्रथ्या रथकड्यया ५८ राजि लेखा ततिर्वीथी मालाल्यावलि पंक्तयः धोरणी श्रेणी पुंसि ॥४३॥

तुद्वौयुगलंद्वितयंद्वयम् पद्येयुगंद्वैतंयमंद्वन्द्वंयुग्मंयमलंयामलेपशुम्योगोपुगंयुग्मेमपरंखद्वंद्वंचषू
ङ्गवम् ६० परःशताद्यास्तेयेषांपरासंख्याशतादिकात्प्राम्यंप्रभूतंप्रचुरंबहुलंबहुपुष्कलं ६१ भूयि
ष्ठंपुरुहंभूयोभूर्यदभ्रंपुरुहास्फिरंस्तोकंक्षुल्लंत्वणुच्छमल्पंदभ्रमणुतलिनमातिच ६२ तनुक्षुद्रंकृशं
सूक्ष्मंपुरःश्लक्ष्णंदभ्रंचपेलवंत्रुटिमात्रालवोलेशःकणाणुह्रस्वंपुनर्लघु ६३ अत्यल्पेऽल्पिष्ठमल्पीयः
कनीयोऽणीयइत्यपिदीर्घायतेसमेतुङ्गमुच्चमुन्नतमुद्धुरम् ६४ प्रांशूच्छ्रितमुदग्रंचन्यग्नीचंह्र
स्वमेंथखर्वंकुब्जंवामनंचविशालेतुविशङ्कटम् ६५ पृथुरूपंपृथुलंबृहत्विकटंविपुलंबृहत्
स्फारंवरिष्ठंविस्तीर्णंततंबहुमहद्गुरु ६६ दैर्घ्यमायाममानाहआरोहस्तुसमुच्छ्रयःउत्सेधश्च
रयोऽच्छ्रयौपरिणाहोविशालता ६७ प्रपञ्चाभोगविस्तारव्यासाःशब्दस्यविस्तरःसमासस्तुसमा
हारःसंक्षेपःसंग्रहोऽपिच ६८ सर्वंसमस्तमन्यूनंसमग्रंसकलंसमंविश्वाशेषाखण्डकृत्स्नान्यहा
निनिखिलाखिले ६९ खण्डेऽर्धशकलेभित्तंनेमशल्कदलानिचअंशोभागश्चवंटःस्यात्सामादस्त्

सतुरीयकः ७० मलिनंकच्चरंम्लानंकश्मलंचमलीमसमपवित्रंपावनंपूतंपुण्यंमेध्यमथोज्वलम्
७१ विमलंविशदंवीध्रमवदातमनाविलम्विशुद्धंशुचिचोक्षंतुनिःशोध्यमनवस्करम् ७२ निर्णिक्तं
॥२५॥ शोधितंमृष्टंधौतंक्षालितमित्यपिसंमुखीनमभिमुखंपराचीनंपराङ्मुखं ७३ मुख्यंप्रकृष्टंप्रमुखं
२५ प्रवर्हंवर्यंवरेण्यंप्रवरंपुरोगमम्अनुत्तरंप्राग्र्यहरंप्रवेकंप्रधानमग्र्यंसरमुत्तमाग्र्ये ७४ ग्राम
ण्यग्रण्यपतिमजासाग्र्यानुत्तमान्यनवरार्ध्यवरेप्रष्ठपरार्ध्यपराग्र्याणिश्रेयसितुश्रेष्ठसत्तमेपु
ष्कलवत् ७५ स्युरुत्तरपदेव्याघ्रपुंगवर्षभकुंजराः सिंहशार्दूलनागाद्यास्तल्लजश्चमतल्लिका ७६
मचर्चिकाप्रकांडोघोप्रशस्यार्थप्रकाशकाः गुणोपसर्जनोपाग्र्यावपप्रधानेधमेपुनः ७७ निकृ
ष्टमर्याकंगर्ह्यमवद्यंकौकुत्सितेअपकृष्टंप्रतिकृष्टंपाप्यंरेफोवमंब्रुवम् ७८ खेटंपापमपशब्दं
कुपूयंचेलमर्वंबाताशंसेचनकंयस्यदर्शनाद्दृगन्ततृप्यति ७९ चारुहारिरुचिरंमनोहरंवल्गुकांतं शिवः
तमभिरामवंधुरेवामरूपसुषमासाशोभनंमंजुमंजुलमनोरमासाधुच ८० साधुरम्यमनोज्ञानि ॥२५॥

पेशलं हृद्यं सुंदरे काम्यं कम्रं कमनीयं सौम्यं च मधुरं प्रियं ८१ व्युष्टिः फलमसारं तु फल्गु शून्यं तु रिक्त
कम शुन्यं तुच्छं वशिकं चानिविडं तु नियसौम्यं च मधुरं प्रियं रंतरं ८२ निविरीसं घने सांद्रं नीरंध्रं बह
लं दृढम् गाढमविरलं चाथ विरलं तनु पेलवम् ८३ नवं नवीनं सद्यस्कं प्रत्यग्रं नूत्नं नूतने नव्यं
चाभिनवे जीर्णो पुरातनं चिरंतनम् ८४ पुराणं प्रतनं प्रत्नं जरन्मूर्तं तु मूर्तिमत् उच्चावचं नैकभे
दमतिरिक्ताधिके समे ८५ पार्श्वं समीपं सविधं ससीमाभ्यासं सवेशांतिकसन्निकर्षाः सदेश
मभ्यग्रसनीड सन्निधानानुपांते निकटोपकंठे ८६ सन्निकृष्टसमर्यादाभ्याशान्यासन्नसन्नि
धी अव्यवहितेनंतरे संसक्तमपदांतरम् ८७ नेदिष्ठमंतिकतमं विप्रकृष्टपरं पुनः दूरेतिदूरे द
विष्ठं दवीयोथ सनातनम् ८८ शाश्वतानश्वरे नित्सं ध्रुवं स्थेयस्त्वति स्थिरमस्थाणुस्थेयं तत
कूटस्थं कालव्याप्येकरूपतः ८९ स्थावरं तु जंगमान्यत् जंगमं तु त्रसं चरं चराचरं जगदिंगं चरि
ष्णु चाथ चंचले ९० तरले कंपने कंप्रा परिप्लव चलाचले चटुलं चपलं लोलं चरं पारिप्लवास्थिरे ९१

ऋजावजिह्मप्रगुणौ व्यवागेवनतानते तकुंचितं नतमाविद्धं कुटिलं वक्रं वेल्लितं वृजिनं भंगुरं भुग्नमरा
॥२५॥ लेजिह्ममूर्म्मिमत् ९१ एकाग्रानानायन सगोग्र्याणपेकाग्र्ये पत हृतम् अनन्यवृत्सैकायनगते वाथाघ
मादिमम् ९२ पौरस्त्यप्रथमं पूर्वमादिरग्र्यमथान्तिमम् जघन्यमन्त्यं चरममन्ततः पाश्चात्सपश्चिमे ९४
25 मध्यमं माध्यमं मध्यमीयं माध्यंदिनं च तत् अभ्यन्तरमन्तरालं विचाले मध्यमन्तरे ९६ तुल्यः समानः स
दृक्षः सरूपः सदृशः समः साधारणः सधर्माणः सवर्णाः सन्निभः सदृक् ९७ स्युरुत्तरपदे समख्यः प्रकार
: प्रतिमो निभः भूतरूपोपमाः काशासेनीमप्रतितः परः ९८ औपम्यमनुकारोनुहारः साम्यं तुलोपमा क
क्षोपमानमर्चा तु प्रतिमीयात ततानिधिः ९९ छायाच्छेदः कायोरूपं विंबमानकृतीअपि सूमीस्थूणा
यः प्रतिमा हिरण्मी स्याद्धिरण्मयी १०० प्रतिकूले तु विलोममपसव्यमपष्ठुरम् वामं प्रसव्यं प्रतीप
प्रतिलोममपष्ठु च १ वामं शरीरं गं सव्यमपसव्यं तु दक्षिणम् अम्बाधोऽच्छ खलो दम्मान्यं त्रितम शिव·
र्गलम् २ निरंकुशो स्फुटः स्पष्टं प्रकाशं प्रकटोल्वणोव्यक्तं वर्तुलं तु वृत्तं निस्तलं परिमंडले ३ बंधुरं ॥२५॥

स्यूतंततानतंस्यात्पुंटं विषमोन्नतमुच्चमन्यदन्यतरद्भिन्नंत्वमेकमितरद्युतं ४ करंबकबरौ मिश्रःसंपृ
क्तःखचितःसमाः विविधःस्याद्बहुविधो नानारूपःपृथग्विधः ५ त्वरितंसत्वरंतूर्णंशीघ्रंक्षिप्रंलघु
लपल्वाविलंवितंचकंपासंपातपाटवम् ६ अनारतंत्वविरतंसंसक्तंसततंतानिशोनिसानवरताज
स्रांसक्ताग्घोतानिसंततम् ७ साधारणंतुसामान्यंद्वद संधितुसंहतंकललंगहनेसंकीर्णंतुसं
कुलमाकुलम् ८ कीर्णमाकीर्णंचपूर्णित्वाचितंछन्नपूरितमभरितंनिचितंव्याप्तंप्रसाख्यातंनिरा
कृतम् ९ प्रसाधितंप्रतिक्षिप्तमपविधंनिरस्तवत्परिक्षिप्तंवलयितंनिवंतंपरिवेष्टितम् १० प
रिष्कृतंपरीतंचसक्तंतूत्सघमुद्धितम् धूतंहीनंविधूतंचविन्नंवित्तंविचारितं ११ अवकीर्णंल
वध्वस्तंसंवीतंरुद्धमावृतमसंवृतंपिहितंछन्नंस्थगितंचापवारितम् १२ अंतर्हितंतिरोहितम
तर्धिस्त्वपवारणम् छदनव्यवधांतर्धापिधानस्थगनानिच १३ व्यवधानंतिरोधानंदर्शितंतुप्र
काशितम् आविष्कृतंप्रकटितमुद्बद्धं लविलंवितम् १४ अनाहतमवाघ्रातमानितंगणितंतम

||२६|| तमूरीढावज्ञावहेलान्यसूर्क्षणं चाप्यनादरे १५ उन्मूलितमाबर्हितं स्यादुत्पाटितमुद्धृतं पेंखो
लितं तरलितं लुलितं प्रेंखितं धुतम् १६ चलितं कंपितं धूतं वेल्लितं तांदोलितं अपि दोलाप्रेंखोलने
26 प्रेंखाफारंकृतमयत्नतः १७ अधःक्षिप्तं न्यंचितं स्यादूर्ध्वक्षिप्तमुदंचितम् अनुन्नतनुन्नास्तनिष्ठ्यू
तान्याविद्धं क्षिप्तमीरितम् १८ समे दिग्धलिप्तहृल्लमुग्नदूषितमुंडितम् गुप्तं च मूषितमुषितौ
गुणिताहते १९ स्यान्निशांतं शितं शातं निशितं तेजितं स्यात्तमम् वृत्तं तु वृत्तव्यावृत्तौ ह्रीणह्रीतौ
तु लज्जिते २० संगूढं स्यात् संकलितं संयोजितमुपाहितं पक्वं परिणतं पाके क्षीराज्यहविषां श्रृ
तम् २१ निष्पक्वं क्वथितं पुष्टपुष्पहृष्टघोषिताः समाः तनूकृते लघूकृते विद्धे छिद्रितवेधितौ २२
सिद्धे निर्वृत्तनिष्पन्नौ विलीने द्रुतविद्रुतौ ऊते प्रोतं स्यूतं मूतं मुतं च तंतुसंतते २३ पाटितं दारिते
भिन्ने विदारं स्फुटनं भिदा अंगीकृतं प्रतिज्ञातमुरीकृतोररीकृते २४ संश्रुतमभ्युपगतमुररी शिव०
कृतमाश्रुतं संगीर्णं प्रतिश्रुतं च छिन्ने लूनं छितं दितम् २५ छेदितं खंडितं वृक्णं कृत्तं मासं तु भ ||२६||

वित्तम्लब्धमासादितंभूतंपतितेगलितंच्युतं २६ ग्रस्तंग्लस्तंस्कन्नंपन्नेसंशीतंतुसुनिश्चितम्
गितेमार्गितान्विष्टान्वेषितानिगवेषिते २७ तिमितोस्तिमितक्लिन्नसार्द्रौर्द्रौन्नाःसमुन्नवत्
प्रस्थापितेप्रतिशिष्टंप्रहितप्रेषितेऽपि २८ ख्यातेप्रतीतप्रज्ञातवित्तप्रथितविश्रुताः संतप्तसंता
पितोद्दूनोधूपायितश्चधूपितः २९ शीनेस्त्यानमुपनतस्तूपसन्नउपस्थितः निर्वातस्तुगतेवाते
निर्वाणःपावकादिषु ३० प्रवृद्धमेधितंप्रौढंविस्मृतांतर्गतेसमेउद्वांतमुद्गतेगूनंहन्नेमीढंतु
मूत्रिते ३१ विदितंबुधितंबुद्धंज्ञातंसितगतेऽवातमनितंप्रतिपन्नंवस्याल्लिरीलोस्तुतंश्रुतंगु
प्तगोपायितत्रातावितत्राणत्तनिरहितेकर्मक्रियाविधाहेतुशून्यावास्याविलक्षणामकार्मणं
मूलकर्माथसंवननंवशक्रियाप्रतिबंधेमतिप्रक्रमःस्यादास्याहास्यासनास्थितिः ३४ परस्परंस्याद
न्योन्यमितरेतरमित्यपि आवेशाटोपौसंरंभेनिवेशोरचनास्थितौ ३५ निबंधाभिनिवेशः
स्यात्प्रवेशोन्तर्विगाहनम् गतौवीङ्खाविहारेर्यापरिसर्पपरिक्रमाः ३६ व्रज्याटाट्यापर्यटनचर्या

लार्यापर्यस्थितिः व्यत्यासस्तु विपर्यासो वैपरीत्यं विपर्ययः ३७ व्यत्यासस्योऽथ स्फातिर्वृद्धौ प्रीणा
॥२७॥ नेवनतर्पणोपरिस्त्राणोऽनुपर्यास्त्विह स्तम्भारणामिस्यपि ३८ प्रणतिः प्रणिपातोऽनुनयेऽथ रूप्यने क्र
27 मात् विश्रायपउपश्राय पर्यायोऽनुक्रमः क्रमः ३९ पारिपाट्यानुपूर्वी वृत्ति पातस्त्वतिक्रमः उ
पात्ययः पर्ययश्च समौ सेवाधर्षे कोटो ४० कामं प्रकामं पर्याप्तं कामेच्छे यथेप्सितं सर्थेगा
ढमुद्गाढं वाढं तीव्रं भृशं दृढम् ४१ अतिमात्रातिमर्यादनितान्तोत्कर्षनिर्भरः भरे कोऽतातिवे
लातिशयान्ते भातुर्जे भरणाम् ४२ आलिंगनं परिष्वंगः संश्लेष उपगूहनम् अंकपालीपरिरंभः
क्रोडीकृतिरथो स्ववे ४३ महः स्वरोत्सवोऽमिलके संगमोऽभ्यनुग्रहोऽभ्युपपत्तिः समौ निरोधनिग्र
हो ४४ विघ्नोऽन्तरायप्रत्यूहव्यवायाः समयेऽस्त्रणः वेलावाराववसरः प्रस्तावप्रक्रमोऽन्तरं ४५ आ
भाद्दानमुपोद्घात आरंभः प्रोपतः क्रमः प्रसुक्रम प्रयोगः स्याहारो हरणोऽभिक्रमः ४६ विप्रलंभो शिव०
विप्रयोगो वियोगो विरहः समाः आभाराढा विभूषा श्रीरभिख्याकान्तिविभ्रमाः ४७ लक्ष्मीश्छाया ॥२७॥

चक्षोभायांसुषमासातिशायिनीसंस्तवः स्यात्परिचयश्चाकारस्त्विंगइंगितम् ४८ निमित्ते कारणे
हेतुर्वीजंयोनिर्निवंधनम् निदानमथकार्यंस्यादर्थःकृत्संप्रयोजनम् ४९ निष्ठानिर्वहणेतुल्ये
प्रवहोगमनंवहिः जातिःसामान्यंव्यक्तिस्तु विशेषःपृथगात्मिका ५० तिर्यक्साचिःसंहर्षस्तु
स्पर्धाद्रोहस्त्वपक्रियावंध्येमोघाफलसुधाव्यंतगडुनिरर्थकम् ५१ संस्थानंसंनिवेशःस्यादु
स्यापगमेव्ययःसंमूर्छनंत्वभिव्याप्तिर्भ्रेषोभ्रंशोयथोचितात् ५२ अभावेनाशेसंक्रामसंक्रमौदु
र्गसंचरेनीवाकस्तुप्रयामःस्याद्दवेत्वाप्रतिजागरः ५३ श्रमोविश्रंभविश्वासोपरिणामस्तुविक्रि
याचक्रावर्त्तौभ्रमोभ्रांतिर्भ्रमिर्घूर्णिश्चघूर्णने ५४ विप्रलंभोविसंवादोवि[illegible]लंभस्त्वतिस
र्जनम् उपलंभस्त्वनुभवःप्रतिलंभस्तुलंभनम् ५५ नियोगविधिसंप्रेषोविनियोगोर्पणंफलेल
वोभिलावोलवनंनिष्पावःपवनंपचः ५६ निष्ठिवष्ठीवकाष्ठ्यूतंघेवनानितुस्थ्यूते निर्वृतिःस्या
दुपरमेप्यवोपापास्पःपरार्तिः ५७ विधूननंविधुवनंरिंखणंस्खलनंसमेरत्नास्त्वारोग्नहोग्गहि

॥५८॥ व्यर्थोविषेद्वयेह्निपाप५८स्फुरणेस्फुरणेप्यानिजीर्णाविषयवर्णेष्वतोसमुच्चयःसमाहारोऽपहार
पचयोसमौ५९प्रत्याहारउपदानंबुद्धिशक्तिस्तुनिष्क्रमःउपसंहारमाहृत्सादयःक्रियाशब्दाल
28 स्याधातुषुलक्षणाम६०अथाव्ययानिवक्ष्यन्तेस्वःस्वर्गेभूरसातलेभुवोविहायसाद्योम्निद्यावा
भूम्योस्तुरोदसी६१उपरिष्टादुपर्यूर्ध्वेस्यादधस्तादधोप्यवाक्वर्जनेसंतरेणान्तेहिहृनानाप
थविना६२शलाकेसत्रासमंसार्द्धममासहकृतेलञमभवलक्तचकिंतुल्याःप्रेसामुत्रभवान्तरं
६३तूष्णींतूष्णीकांजोषंचमौनेदिष्ट्यानुसम्मदेपरितःसर्वतोविष्वक्समंताच्चसमंततः६४
पुरःपुरस्तात्पुरतोग्रतप्रायस्तुभूमनिसांप्रतमधुनेदानींसांप्रतेतह्येधांजसा६५द्राकस्ता
गरमुद्रिसाग्नुमद्वाह्नायचसलरमसस्वसनानिश्रीशाश्वद्भूयोभीक्ष्णंपुनःपुनः६६असकृन्मु
हुःसायंतुदिनांतेदिवसेह्निवासहसैकपदेसद्योकस्मात्सपदितस्तरसा६७चिरायचिररात्रा शिव०
यचिरस्यचचिरात्चिरेचिरेणाचिरकालार्थेकदाचिज्जातुकर्हिचित६८दोषानक्तमुषारात्रौप्रा ॥५८॥

गेप्रातरहमुखिन्तिर्यगर्थेतिरस्त्रावि निष्पतुवघ्यामुधा ६९ मृषामिथ्यात्ततेभ्यरोसमयानि
कषाहिहृत्क्रूरंसुखिवल्लवत्सुषु किमुतातीवनिर्भरे ७० प्राक्पुराप्रथमेसंवहर्षेपरस्मेरा
मिथःउषानिशांते ऽस्मेकिंचित्मनागीषद्वाकिंचन ७१ आहोउताहोकिमुतवितर्केकिंकि
मुतचइतिहस्मासंप्रदायोहितौयत्नघततस्ततः ७२ संबोधनेंगभोःप्याटपाटहेहैहंहोअरे
यिरेऔषट्वौषट्वषट्स्वाहास्वधादेवहविर्हुतौ ७३ रहस्युपांशुमध्येंतरंतरेणांतरा॥

नं. ३११६

[illegible]

कोस ७००२ [illegible]